

INHOUD

Evenementen

- Jaarprogramma 2009 3
- Excursie naar het Noord-Hollands Archief, 7 februari 2009 4
- Wandeling langs de provinciale monumenten van Bennebroek 5
- Verslag van de najaarsbijeenkomst op 13 november 2008 6

Van het bestuur

- Twee nieuwe scholenprojecten 8
- Statuten op de website 9

Karakterbehoud

- Karakterbehoud: bij de start van 2009 10

Heemstede

- Herinneringen aan ijsbaan De Volharding 13
- Nieuw fotoboek over Heemstede 21
- Van Zwitsers chalet tot Gramophone House 22
- Grafkelders op de begraafplaats aan de Herfstlaan.
Grafmonumenten met een verhaal (3) 31
- De melkhandel van Prins 36
- Een bijzonder verhaal over een bijzonder schilderij 42

Vaste rubrieken

- Historische actualiteiten 45
- Lezersreacties 50
- Nieuwe leden 52
- Uit voorraad leverbaar 52

*Afbeeldingen op de voorzijde van de omslag: het glas in beton in de gevel van Overboslaan 6 in Heemstede, de ingang van de voormalige Bovemastudio.
(Foto's: Zwikker entertainment group)*

Bestuur

Jaap Verschoor, voorzitter
Ad van Unnik, secretaris
Ton Bruseker, penningmeester
Marijke van Donge-Last,
ledenadministratie
Marijke Meyer-Wijnaendts,
karakterbehoud
Marc de Bruijn, marketing en PR
Marloes van Buuren,
redactie HeerlijkHeden

Secretariaat

A.J.M. van Unnik
Lage Duin 66
2121 CH Bennebroek
023 584 64 12
advanunnik@hotmail.com

Ledenadministratie

M. van Donge-Last
Oude Posthuisstraat 7
2101 RA Heemstede
023 529 07 13
vandonge@zonnet.nl

Redactie HeerlijkHeden

Marloes van Buuren
Frans Harm
Hans Krol
Cees Peper

Drukwerk HeerlijkHeden

Paswerk, Cruquius

Redactieadres

M.L.C. van Buuren
Richard Holplein 10
2102 EP Heemstede
023 529 07 56
marloes.van.buuren@planet.nl

Werkgroep karakterbehoud

Michel Bakker
Gerard Brand
Martin Pulleman
Marijke Meyer-Wijnaendts
Maarten van Voorst van Beest

Evenementencommissie

Eveline van Bommel-Noorman
van der Dussen
Maria Delsman
Marijke van Donge-Last
Theo Jonckbloedt
Tineke Mascini-Maartense
Gerrie Weijers-van Vugt

Historische informatie

J.L.P.M. Krol
Johannes Verhulstlaan 26
2102 XT Heemstede
023 528 29 77
jlpmkrol@tiscali.nl

Website

www.hv-hb.nl
webmaster: Alexander Koopman
alexanderkoopman@xs4all.nl

HVHB: doelstelling en activiteiten

Het bevorderen van kennis over en belangstelling voor de geschiedenis van Heemstede en Bennebroek en de zorg voor het karakterbehoud van hetgeen van historische, stedenbouwkundige, architectonische en/of landschappelijke betekenis is. De vereniging geeft het kwartaaltijdschrift HeerlijkHeden en historische publicaties uit, organiseert excursies, geeft lezingen, werkt mee aan de jaarlijkse Open Monumentendagen en is alert op de instandhouding van karakteristieke elementen in beide gemeenten.

Lidmaatschap

Aanmelding, opzegging en adreswijziging bij de ledenadministratie of via www.hv-hb.nl. Het lidmaatschap loopt jaarlijks door, tenzij u schriftelijk opzegt vóór 1 november. De contributie is € 18,- per jaar (of zoveel meer als u zou willen geven), na ontvangst van een acceptgiro over te maken op postbanknummer 27 35 06 ten name van penningmeester HVHB, Heemstede.

De naam van ons blad

HeerlijkHeden verwijst naar de heerlijkheden Heemstede en Bennebroek, die in de voorbije eeuwen onder het gezag van een ambachtsheer stonden. De H, twee keer als hoofdletter geschreven, geeft aan dat het ook 'heden' nog 'heerlijk' is in deze plaatsen te wonen. Het silhouet op de omslag geeft van links naar rechts een aantal gebouwen van Bennebroek en Heemstede weer.

Kopij

Kopij voor HeerlijkHeden nummer 140 vóór 1 april 2009 inleveren.

JAARPROGRAMMA 2009

Tijdens de Najaarsbijeenkomst op 13 november jl. is het jaarprogramma 2009 van de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek gepresenteerd. Noteer nu alvast de data in uw agenda, zodat u er straks bij kunt zijn!

- 7 februari Excursie + toelichting in het Noord-Hollands Archief, Haarlem. Een unieke gelegenheid om een aantal essentiële documenten betreffende Heemstede en Bennebroek te zien. (Zie voor details en aanmelding de volgende pagina van dit nummer.)
- 4 april Leer mij Bennebroek kennen! Een rondleiding door Bennebroek onder leiding van Ernst van der Kleij, kenner van deze plaats. In 2008 verzorgde Van der Kleij de zomeravondwandeling over de Binnenweg. (Zie ook volgende pagina.)
- 14 mei Voorjaarsbijeenkomst incl. ALV. Dit jaar niet als gebruikelijk in het Raadhuis in Heemstede, maar exclusief voor de HVHB in de Grote Koepelzaal van Hageveld. Op deze schitterende locatie komen twee gezaghebbende sprekers aan het woord over de geschiedenis van dit voormalig seminarie.
- 12 september Open Monumentendag. Samen met Ons Bloemendaal organiseert de HVHB een speciale fietstocht die u langs prachtige gebouwen en plaatsen in Heemstede, Bennebroek, Overveen en Bloemendaal voert. Een leuke mogelijkheid voor de leden van Ons Bloemendaal en de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek om elkaars gemeenten te leren kennen.
- 10 oktober Tentoonstelling en rondwandeling in Haarlem.
- 12 november Najaarsbijeenkomst, als gebruikelijk in Bennebroek. Onderwerp van de lezing nader te bepalen.

Waar vroeger de kapel was, onder de grote koepel van Hageveld, houdt de HVHB op 14 mei de voorjaarsbijeenkomst.

Voor de drie excursies (7/2, 4/4, 10/10) kunt u nu alvast plaatsen reserveren. Wij adviseren u om er tijdig bij te zijn, want vol is vol. Na afloop van elke excursie is er voor de deelnemers gelegenheid om gezamenlijk iets te drinken en ervaringen uit te wisselen.

Ook na de Voorjaarsbijeenkomst in Hageveld is er gelegenheid voor een informeel samenzijn. Deze bijeenkomst is trouwens een prima gelegenheid voor onze leden om eens potentieel nieuwe leden uit hun kennissen- of vriendenkring mee te nemen om ze zo in contact te brengen met de HVHB. Blokt u daarom niet enkel uw eigen agenda af, maar ook de agenda van een ander!

EXCURSIE NOORD-HOLLANDS ARCHIEF, 7-2-2009

Op zaterdag 7 februari 2009 kunt u met de HVHB een bezoek brengen aan het Noord-Hollands Archief. De aankondiging is een beetje krap, maar kunt u mee, dan raden we u deze kleine excursie zeker aan.

Om 13.30 uur worden we ontvangen met koffie of thee in het Archiefcafé. Van 14.00 tot 15.00 uur krijgen we een rondleiding door de Janskerk, de oudste kerk van Haarlem, en door de depots van het Noord-Hollands Archief. We krijgen hier enkele bijzondere archiefstukken te zien waaronder het stadsrecht van Haarlem uit 1245.

De depots zijn normaal gesproken niet toegankelijk voor het publiek. Het adres van het Noord-Hollands Archief is Jansstraat 40 in Haarlem.

De kosten voor deze excursie bedragen 2 euro. Wilt u mee?

Geeft u zich dan op bij:

Theo Jonckbloedt	023 5294499	of bij
Eveline van Bommel	023 5282659	

Theo Jonckbloedt – evenementencommissie

Ets van de Janskerk, gemaakt in 1688 door Romeijn de Hooghe.

In deze kerk is het Noord-Hollands Archief (in de Jansstraat) gevestigd. (Afbeelding: NHA)

WANDELING LANGS DE PROVINCIALE MONUMENTEN VAN BENNEBROEK, 4-4-2009

Op 4 april 2009 maken we onder de deskundige begeleiding van Ernst van der Kleij een wandeling door Bennebroek waarbij het accent zal liggen op de zes provinciale monumenten. Van der Kleij is beleidsadviseur cultuurhistorie bij de provincie Noord-Holland en begeleidde vorig jaar in juni al de zomeravondwandeling in Heemstede. Toen liep er een hele groep mensen mee en de reacties waren enthousiast.

Bij de wandeling door Bennebroek is er speciale aandacht voor de in 2008 voltooide restauratie van het woonhuis aan Binnenweg 8, de voormalige tuinmanswoning van het Huis te Bennebroek. Onze gids betreft bij zijn verhaal ook gegevens over de bodem, de historische infrastructuur en de ruimtelijke kwaliteit.

Na afloop wordt er een drankje gedronken in het café aan de Bennebroekerlaan. Wie wil kan dan ook van gedachten wisselen over het voornemen van de provincie Noord-Holland om haar monumentenregister bij de gemeenten onder te brengen.

De kosten voor de excursie zijn 2 euro. We verzamelen om 14.00 u op de parkeerplaats bij de brug bij het kruispunt Binnenweg-Schoollaan-Bennebroekerlaan-Meerweg.

Wilt u mee, meldt u dan aan bij Maria Delsman, 023 5471202.

Maria Delsman - evenementencommissie

Binnenweg 8 krijgt ruime aandacht tijdens de wandeling door Bennebroek op 4 april a.s. (Foto: Cees Peper, 2005)

VERSLAG VAN DE NAJAARSBIJEENKOMST OP 13 NOVEMBER 2008

In de grote zaal van gebouw het Trefpunt in Bennebroek hadden zich op 13 november 2008 zo'n 80 leden van onze vereniging verzameld voor de traditionele najaarsbijeenkomst, dit keer met het thema 'grenzen'.

Dit was niet toevallig gekozen, maar hing samen met het boekje dat het bestuur voor dit jaar had laten vervaardigen, een facsimile herdruk van *Heemstede na de grenswijziging* uit 1928.

Het thema 'grenzen' kwam direct al aan de orde in de inleiding van de voorzitter Jaap Verschoor, die memoreerde dat deze bijeenkomst de laatste vergadering van onze vereniging was die gehouden werd in een zelfstandig Bennebroek. Vanaf 1 januari 2009 maakt Bennebroek immers deel uit van de nieuwe gemeente Bloemendaal. Voor de werkzaamheden van de HVHB zal deze overgang van Bennebroek waarschijnlijk beperkte gevolgen hebben. Met de zusterstichting Ons Bloemendaal hebben wij goede contacten en tevens hebben we afspraken gemaakt over samenwerking en informatie-uitwisseling.

Na de inleiding van de voorzitter was het woord aan drs. P.J. van der Ham, voorheen wethouder in Haarlem en Bloemendaal. Hij heeft recentelijk een boek geschreven over de annexatie van delen van Bloemendaal door Haarlem in 1927 en was dus de deskundige bij uitstek om de meer algemene uitgangspunten te beschrijven van de door Haarlem gevoelde noodzaak om tot annexatie van grote delen van zijn buurgemeenten (en in het geval van Schoten zelfs de gehele gemeente) over te gaan. Hij deed dit in vogelvlucht (en in sneltreinvaart) en refereerde daarbij aan politieke, sociale, economische en stedenbouwkundige aspecten, die in het begin van de vorige eeuw van belang waren. Ook vermeldde hij de weerstand die in de verschillende buurgemeenten bestond tegen de annexatieplannen van Haarlem, maar die tevergeefs bleek. Tot slot refereerde hij aan de situatie van vandaag en trok de voorzichtige conclusie dat er sindsdien eigenlijk weinig veranderd was. De fusie tussen Bennebroek en Bloemendaal is immers ook het gevolg van noodzakelijke schaalvergroting om de bestuurbaarheid van kleine gemeenten te bevorderen.

Vervolgens vulde Marloes van Buuren het verhaal van Piet van der Ham aan met een rijk geïllustreerd verhaal over dat deel van Haarlem dat oorspronkelijk tot het grondgebied van Heemstede behoorde. Met veel herkenbare foto's en reproducties van bekende huizen en andere gebouwen in de zuidstrook van Haarlem (dus de voormalige noordstrook van Heemstede) en met veel gevoel voor petite histoire schetste zij een anekdotisch verhaal over het verloren gegane grondgebied van Heemstede.

Hieruit bleek onder meer dat bekende industriëlen er aanvankelijk de voorkeur aan hadden gegeven om in Heemstede te wonen (wellicht ook vanwege de geringe belastingen die in Heemstede betaald moesten worden, maar hun huizen te koop aanboden toen zij in Haarlem bleken te zijn gaan wonen met een navenante verhoging van de gemeentelijke belastingen. Het verhaal met de foto's erbij kunt u vinden op www.hv-hb.nl.

Na deze beide verhalen vroeg de voorzitter aandacht voor de facsimile herdruk van het boek *Heemstede na de grenswijziging*. De heer Gorter - lid van de historische vereniging van Wormerveer - was het origineel van dit boekje tegengekomen en had daarbij direct gedacht om aan onze vereniging te vragen of wij daarvoor belangstelling hadden. Uiteraard hadden we dat; een historische vereniging heeft voor historische werken over de lokale geschiedenis altijd belangstelling. Als dank voor zijn attente gedachte ontving de heer Gorter het eerste exemplaar van de herdruk. "Ik heb eigenlijk een oud exemplaar van dit boekje ingeruild voor een nieuw", was zijn spontane reactie.

In het kader van het scholenproject heeft de HVHB nauw samengewerkt met een aantal basisscholen in Heemstede om de schooljeugd meer betrokken te houden bij de lokale geschiedenis. Daartoe heeft Hanneke Prins (hoofd van de Jacobaschool) samen met een aantal deskundigen uit onze kring een DVD vervaardigd over leven en werken van Adriaan Pauw. Deze DVD, die tijdens de bijeenkomst werd vertoond, bevat een grote hoeveelheid gegevens over Adriaan Pauw en zijn tijd, maar wel professioneel in een modern jasje gestoken en nogal afwijkend van de geschiedenisboekjes die de meeste van de HVHB-leden zich zullen herinneren uit hun eigen schoolperiode. De DVD kon rekenen op veel bijval uit de zaal hetgeen ook bleek uit de verkoop na afloop van de bijeenkomst.

Tot slot van het officiële gedeelte presenteerde Marc de Bruijn het jaarprogramma voor 2009 van de Vereniging, dat naast de gebruikelijke activiteiten ook wat extra activiteiten voor de zomeravonden bevat. Zie ook het programma voorin dit nummer.

Na het slotwoord van de voorzitter konden de aanwezigen aan de verkoopbalie zowel de herdruk van het boek als de DVD aanschaffen, hetgeen ruim plaatsvond. Met een drankje en een hapje werd deze Bennebroeker najaarsbijeenkomst afgesloten.

Ad van Unnik - secretaris

Knipstel uit een krant van 1927. Bij de bovenste foto staat: "De Emauslaan te Heemstede. De jongen met fiets staat juist op de nieuwe grens Haarlem - Heemstede."

Bij de onderste foto: "De Crayenstervaart is ook een gedeelte der nieuwe grens tussen Heemstede en Haarlem. De juffrouw op de brug staat op de grens."

NIEUWE GRENZEN

De Emauslaan te Heemstede. De jongen met fiets staat juist op de nieuwe grens Haarlem-Heemstede.

De Crayenstervaart is ook een gedeelte der nieuwe grens tussen Haarlem en Heemstede. De juffrouw op de brug staat op de grens.

De DVD bij het
scholenproject over
Adriaan Pauw.

TWEE NIEUWE SCHOLENPROJECTEN: 'ADRIAAN PAUW' EN 'BUITENPLAATSEN'

Op donderdag 30 oktober 2008 werden twee nieuwe scholenprojecten voor het Heemsteeds basisonderwijs gepresenteerd in Tapperij

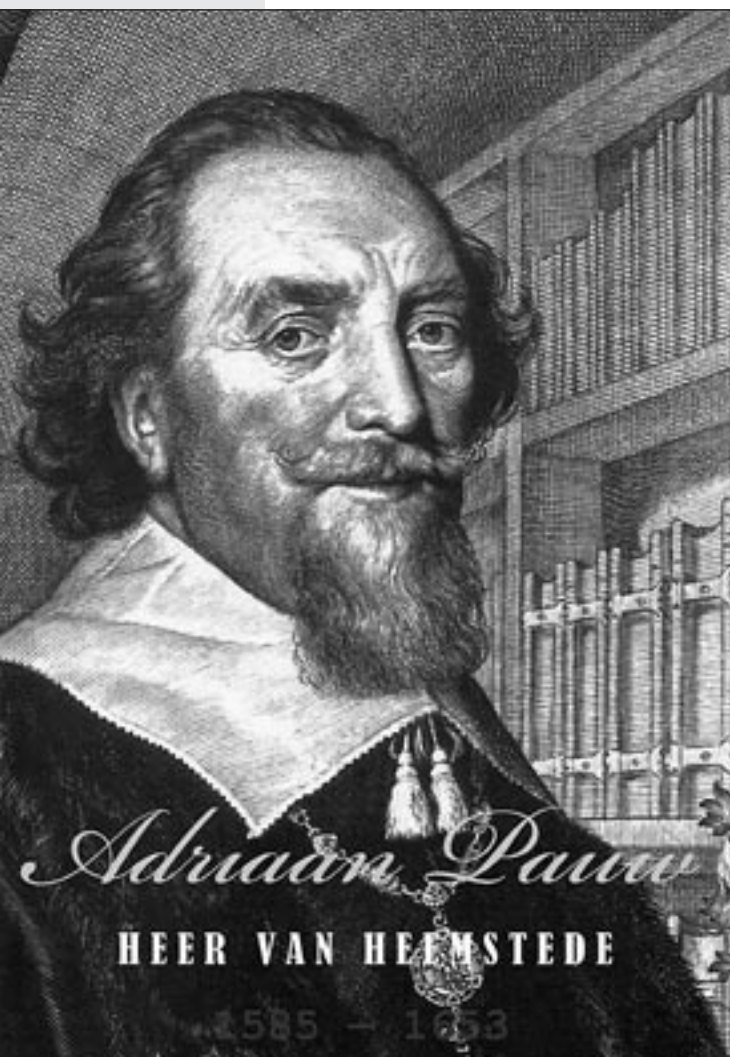
'De 1ste Aanleg' op de hoek van de Raadhuisstraat en de Kerklaan.

Twee leerlingen van basisschool De Ark kregen de eerste exemplaren overhandigd. De scholenprojecten zijn ontwikkeld door docenten van het basisonderwijs (Jacobaschool, De Ark), Cultureel Erfgoed Noord-Holland en de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek.

Voor groep 7 is **Huis te Manpad** gemaakt, over het verleden en de betekenis van landgoederen in Zuid-Kennemerland en Huis te Manpad in het bijzonder. Dit project is samengesteld door Huub Zenden en Leo van Noort. In dit scholenproject, waar een rondleiding bij hoort, leert groep 7 (rond 10 jaar) van alles over de statige gebouwen en groene gebieden binnen Heemstede en met name over Huis te Manpad.

Voor groep 8 is het project **Adriaan Pauw** gemaakt, over de invloed van deze machtige Heer van Heemstede op de ontwikkeling van Heemstede. De inhoud van dit project op dvd is samengesteld door Hanneke Prins-Roozen. Ook hier is er een rondleiding: bij het Oude Slot en in de kerk aan het Wilhelminaplein.

De HVHB heeft niet enkel inhoudelijke, maar ook financiële ondersteuning geleverd. Een financiële bijdrage was er ook van de Provincie Noord-Holland. Maar het meest bijzonder was de bijdrage van Scoutinggroep 'De Trekkers'. Bij de opheffing hiervan is besloten om het batig saldo te schenken aan de HVHB, met als uitdrukkelijke voorwaarde dat dit geld aan de jeugd ten goede zou moeten komen. Met deze twee scholenprojecten hebben we hier invulling aan gegeven. Trekkers: nogmaals bedankt!

Onze dank gaat ook uit naar de docenten, die veel werk hebben verricht en twee schitterende projecten hebben afgeleverd. We vinden het als HVHB essentieel om juist jongeren te wijzen op mooie, waardevolle plekken in hun directe omgeving en ze spelenderwijs, interactief en prikkelend in contact te brengen met de geschiedenis van de plaats waar ze wonen. Via de jongeren op de basisschool komen we met onze scholenprojecten ook in contact met hun ouders. Ook deze doelgroep (leeftijdsklasse 30-50 jaar) is voor ons als vereniging interessant.

Er zijn nu drie scholenprojecten: over Raadhuisstraat/Binnenweg, over de Buitenplaatsen en over Adriaan Pauw. Er is al een aantal ideeën voor nieuwe projecten, onder andere over nijverheid en industrie (wasserijen, blekerijen, bloembollen), over de Tweede Wereldoorlog en over de drinkwatervoorziening. Om deze projecten te ontwikkelen zal de HVHB graag geld ter beschikking willen stellen, maar hebben we wel medewerkers en ontwikkelaars nodig. Wie o wie wil meewerken?

Marc de Bruijn - bestuur

STATUTEN OP DE WEBSITE

Zoals bekend zijn op de buitengewone ledenvergadering van 25 juni 2008 de statuten van de vereniging gewijzigd. In HeerlijkHeden 137 hebt u er meer over kunnen lezen. Belangrijkste wijzigingen waren:

- Het wijzigen van de naam in 'Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek'.
- Voor het wijzigen van de statuten is het voortaan niet meer nodig dat driekwart van het aantal leden op de ledenvergadering aanwezig is. In het vervolg zal een besluit tot wijziging van de statuten (of tot ontbinding van de vereniging) kunnen worden genomen met een meerderheid van ten minste twee derde deel van de in de vergadering uitgebrachte stemmen.

De volledige statuten kunt u lezen op onze site: www.hv-hb.nl.

Jaap Verschoor - voorzitter HVHB

KARAKTERBEHOUD: BIJ DE START VAN 2009

Het verheugt ons dat Martin Pulleman en Jan Elissen in de loop van 2008 hebben willen toetreden tot de commissie karakterbehoud. Jan is actief als architect en interieurarchitect bij een Haarlems architectenbureau. Martin heeft een soortgelijke achtergrond, met name in de sfeer van bouwprojecten in de gezondheidszorg. Zij zullen zich vooral inzetten wanneer zich concrete bouwplannen aandienen die binnen het werkterrein van de vereniging vallen en waarover de HVHB zich een oordeel wil vormen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de vraag of een gebouw in de naaste omgeving past.

Binnenweg

Het masterplan renovatie Binnenweg is in december door de gemeenteraad aanvaard nadat de klankbordgroep op hoofdlijnen aan B en VV had geadviseerd. Die adviezen zijn voor een groot deel overgenomen en gezegd kan worden dat het totale aanzien van het gebied ontegenzeggelijk zal verbeteren. Er is wel sprake van een compromis: het voorrang verlenen aan fietsers/voetgangers (een van de oorspronkelijke uitgangspunten) heeft het voor wat betreft de veiligheid van fietsend Heemstede niet echt gehaald: de auto zal ook bij eenrichtingsverkeer dominant aanwezig blijven. Nu maar hopen dat de weggebruikers rekening met elkaar zullen willen houden en dat het inrichtingbudget voldoende zal blijken.

Het vaststellen van een nieuw bestemmingsplan zal het sluitstuk zijn van de beeldkwaliteit van Binnenweg en Raadhuisstraat. Daarin worden de toegestane bouwhoogten, vrijstellingen en aanverwante voorschriften vastgelegd die het dorps karakter (ook een van de uitgangspunten) beogen te bewaren. De HVHB-brochure 'Reddingsplan karakteristiek centrum Heemstede' (2005) zal voor ons leidraad zijn bij de beoordeling van het plan. Ten slotte heeft wethouder Van de Stadt zich sterk gemaakt voor de laatste ontbrekende schakel in het aanzien van het gebied, het puienbeleid. Dit houdt in dat de gemeente met de ondernemers/winkeliers om de tafel gaat zitten om te bezien op welke manier de toevoegingen aan gevels, zoals luifels, reclamegoten, vlaggen e.d., kunnen worden teruggebracht tot bescheidener proporties. Dit alles met het doel, de oorspronkelijke uitstraling van de gevels terug te brengen. De terzake geldende criteria voor toevoegingen aan gebouwen in de welstandsnota kunnen dan tegelijkertijd worden aangescherpt.

Wij hopen dat deze kwaliteitsverbeteringen in 2009 tot stand komen.

Monumentenlijst Heemstede

Helaas is het de gemeente Heemstede niet gelukt de door de HVHB eind 2007 voorgestelde uitbreiding van de gemeentelijke monumentenlijst met circa 25 panden en sculpturen in 2008 tot stand te brengen. Het duurt langer dan verwacht om alle betrokken eigenaren te informeren en eventuele bezwaren te behandelen. Ook de personele beschikbaarheid bij de gemeente is een remmende factor voor het bereiken van een snel resultaat. In 2009 moet dit toch lukken, waarna wij het resultaat zullen publiceren.

De Hartekamp

Het landgoed De Hartekamp heeft een roerig jaar achter de rug. Omdat het hoofdgebouw een rijksmonument is, waren alle ogen gericht op de uiterlijke instandhouding daarvan. De directie van de Hartekamp Groep die op het landgoed gevestigd is, wil villa-achtige woningen bouwen op de zuidstrook en met de opbrengst daarvan de restauratie en het onderhoud van het hoofdgebouw financieren. Voor de bouw van deze woningen is vrijstelling van het bestemmingsplan op de zuidstrook aangevraagd.

Er volgden veel bezwaarschriften (gemeente Bennebroek, omwonenden, HVHB) tegen het volume dat dreigde te worden toegestaan. Eind 2008 vernietigde de Raad van State de toch door gemeente en provincie verleende vrijstelling wegens vormfouten. Er moet dus een nieuw besluit worden genomen, waarna de Hartekamp een concrete bouwaanvraag zou kunnen indienen waarvan de essentie (volume; architectonische inpassing in het landgoed) dan weer voor bezwaar vatbaar is.

Als het eindresultaat een kwaliteitsverbetering is t.o.v. de huidige bouwsels aan de Herenweg, moeten we als HVHB ook naar de positieve kant van die uitkomst kijken.

Meer en Bosch

Een ander groot project is de bouw van patiëntenhuisvesting op de zuidweststrook van Landgoed Meer en Bosch. De gemeente en eigenaar SEIN (Stichting Epilepsie Centra in Nederland) hadden overeenstemming bereikt over een blauwdruk voor de toekomstige ontwikkeling van het gebied. Daarin zijn zichtlijnen, groenstroken en de te bebouwen oppervlakte vastgelegd. Vervolgens heeft SEIN een bouwaanvraag ingediend die zeer volumineus van opzet is en niet in de historische omgeving past. Het lijkt wel een groot kantoorgebouw.

De commissie welstand heeft het ontwerp meerdere malen bekritiseerd en de opdrachtgever detailwijzigingen laten aanbrengen in de beeldkwaliteit van het ontwerp.

Dit heeft niet kunnen voorkomen dat het resultaat een bebouwing zal opleveren die toch niet zou mogen worden toegestaan, omdat die op gespannen voet staat met de uitstraling en functie van het landgoed. Uit de stukken blijkt dat sprake is van grote haast en financiële beperkingen, wat niet geleid heeft tot een evenwichtige benadering. Jammer dat de gemeente daarin is meegegaan.

Eind december 2008 heeft het bestuur van de HVHB dan ook een bezwaarschrift tegen het goedgekeurde bouwplan ingediend.

Van Lentterrein

Uit de voorgaande onderwerpen blijkt wel dat in het kleine Heemstede steeds weer in verhouding omvangrijke projecten op stapel staan.

Er is er nog een waar de HVHB zijdelings bij betrokken is, namelijk de nieuwbouw op het Van Lentterrein aan de Lanckhorstlaan, een historisch interessante plek. Rond 1900 was hier de modelboerderij Bronstee gevestigd. Artikelen die de HVHB daar in het verleden over heeft gepubliceerd,

*Litho van
modelboerderij
Bronstee, kort na
1908 gemaakt door
A.J. Grooten. Bij het
toegangshek zijn de
ingegraven kanons
zichtbaar.*

zijn inmiddels samen met een historische litho van de genoemde boerderij (waarop alle gebouwen zichtbaar zijn) aan de projectontwikkelaar ter hand gesteld. De op de afbeelding zichtbare kanons bij het toenmalige toegangshek zijn nog steeds (ingegraven) aanwezig en naar aanleiding daarvan zal de projectontwikkelaar bij sloopwerkzaamheden in het komende voorjaar in overleg met de HVHB bezien of deze markeringen als historisch object opnieuw een plaats op het terrein kunnen krijgen.

Bennebroek

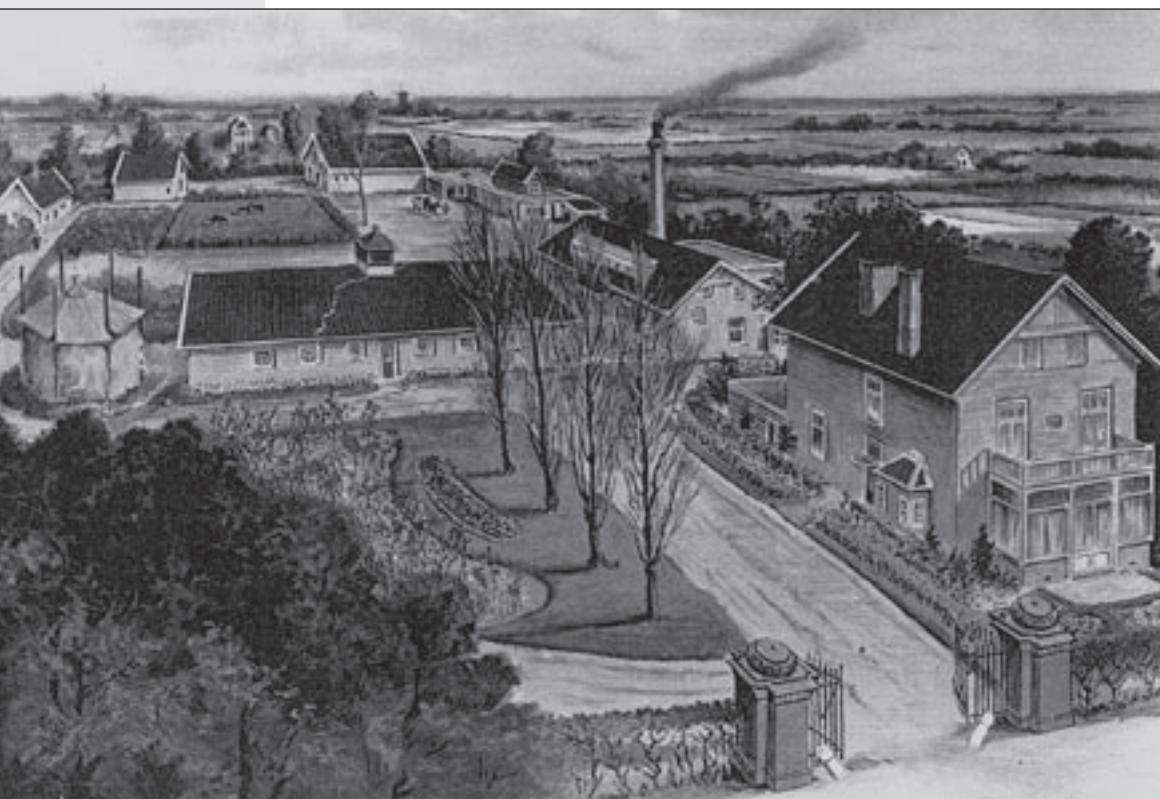
Eerder berichtten wij al over de gemeentelijke monumentenlijst die in overleg met de HVHB is totstandgekomen.

Daarnaast is in december 2008 een samenwerkingsovereenkomst getekend voor de Multi Functionele Accommodatie (MFA) in de oude kern van Bennebroek. De MFA zal een centrumfunctie in Bennebroek gaan vervullen, wat zeker ook met het oog op de nieuwe gemeentelijke indeling belangrijk is voor de levendigheid van het dorp.

In het centrum zullen de Franciscusschool, zorgcentrum Meerleven, Stichting Welzijn Ouderen Bennebroek, Bibliotheek Duinrand en het Bennebroekse loket van de gemeente Bloemendaal gehuisvest worden, naast wellicht andere organisaties. Er is een klankbordgroep in het leven geroepen waarin de HVHB participeert. Daarin wordt meegedacht over de inpassing van het nieuwe gebouw in de oude kern, te midden van historische gebouwen als het kloostercomplex en de Franciscusschool.

Het nieuwe college van Bloemendaal zal zich over de uitwerking van dit project moeten buigen, daarbij zorgvuldig gevolgd door de HVHB.

Gerard Brand - commissie karakterbehoud

Een klassiek plaatje, gemaakt door de familie Bos die vroeger aan de Wagnerkade woonde.

Een prachtige grote ijsbaan, midden in Heemstede, was die er nog maar... Eric van Westerloo schreef zijn herinneringen op aan ijsbaan De Volharding, waar hij als fervent schaatsliefhebber en voormalig lid van de ijsvereniging met veel plezier op terugkijkt. Het artikel is aangevuld met een overzicht van de plekken waar ijsvereniging De Volharding schaatste voor er een vaste baan was en met een aantal leuke reacties op onze oproep om foto's van De Volharding.

“Elke winter is het maar weer afwachten of het zo hard gaat vriezen dat er op natuurijs kan worden geschaatst. Met een kunstijsbaan is het behelpen. De eentonigheid van de rondjes geeft de echte liefhebber geen voldoening. Het schaatsen op sloten en vaarten geeft het gevoel van een ongekende vrijheid en een ervaring die je iedereen zou toewensen. Zekerheid over voldoende vorst is er nooit en de kans om op het buitenwater te schaatsen is dan ook klein. Om toch te kunnen schaatsen werd er gezocht naar mogelijkheden om ook bij minder strenge vorst, zonder gevaar, te kunnen schaatsen. In Heemstede werd in het jaar 1917 ijsvereniging De Volharding opgericht. Aanvankelijk speelde de ijspret zich af in en rond Groenendaal. Er werd zelfs gebruik gemaakt van de tennisbanen in Groenendaal, die voor dat doel onder water werden gezet. Voor schaatsen op de van Merlenvaart vroom het vaak niet hard genoeg. In 1933 legde de vereniging de hand op een stuk weiland van ongeveer 2 hectaren in de Schouwbroekerpolder.

Duizend bezoekers geen zeldzaamheid

Het gaat om een uniek stukje Heemstede, ingeklemd tussen de Wagnerkade, de Bronsteevaart en het Spaarne. Ten zuiden van de ijsbaan lag een uitgebreid weidegebied met daarop nog een heus boerenbedrijf, laatstelijk het domein van boer Harry Janssen. De ijsbaan was tijdens strenge winters 'the place to be', want alles en iedereen die enigszins de schaatskunst meester was of het wilde leren was daar te vinden. Topdagen met duizend bezoekers of meer waren geen zeldzaamheid. Welke latere kunstijsbaan heeft ooit kunnen tippen aan deze prachtbaan met twee ruime 400 meter tracks, mogelijkheden voor kunstrijders en hockeyspelers? Of aan de grote loods met de snoeihete potkachel, waar de familie Schaafsma en later de familie Engel voor de koek en zopie zorgde?

Schoolhoofd was de baas

De Volharding was een vereniging met een bestuur. Nog helder voor ogen staan mij de heer Kikkert (voormalig schoolhoofd van de Dreefschool) als voorzitter, de heer Assies als secretaris en Ron Bos als bestuurslid voor de jeugd. Op topdagen was de landelijk bekende wielrenner Piet Steenvoorden aanwezig voor de controle van de kaartjes en het vegen van de baan. Piet was bouwvakker en als het vroor had hij vorstverlet en kluste zo nog wat bij. Ik heb mooie herinneringen aan de veel te vroeg (1989) gestorven Piet, die privé en als wielrenner vele ups en downs kende en daar prachtig over kon vertellen. Voorzitter Kikkert stuurde mij er regelmatig op uit om bij van Amerongen op de Binnenweg de laatste 45 toeren singles te gaan kopen. Alles wat op Radio Veronica werd gedraaid kwam in aanmerking. Kikkert was van het behoudende type en niet bereid de baan ook maar een uur eerder te openen dan hij verantwoord achtte. Zeker als de dooi in aantocht was en wij nog snel even wilden schaatsen bleef de baan op slot. Het alternatief was om 's avonds in het donker over het hek te klimmen en zonder verlichting toch nog wat kilometers te schaatsen.

Meneer Kikkert was de baancommissaris van De Volharding. Hij was intensief betrokken bij het reilen en zeilen van de ijsvereniging, vanaf het moment dat de polder is november onder water gezet werd tot de dooi inviel.

Met dank aan de brandweer

De eerder genoemde boer Janssen was bereid om zijn tractor in te zetten voor het vegen van de baan. Hij had samen met Piet Steenvoorden een grote houten A geconstrueerd met ijzeren strips aan de onderkant. Hiermee kon de baan snel en redelijk egaal worden geveegd. Als de baan om 22.00 uur sloot, waren zij samen met jongens uit de buurt nog zeker twee uur bezig met het opknappen van de ijsvloer. Scheuren werden gedicht met warm water en de hekken werden hersteld. Menigee trachtte door het gaas te kruipen en zich zo de entreekosten te besparen. Een aantal malen werd de vrijwillige brandweer van Heemstede gevraagd de baan te besproeien.

Bij temperaturen van onder de -15 graden was dat geen eenvoudige klus. Slangen bevroren en pompen liepen vast. In de jaren 1963 en 1964 vroor het zo hard en langdurig, dat de ijsvloer van 90 cm helemaal tot de bodem was bevroren en het ijs dus gewoon vast lag op het gras. De ijsbaan zelf was eigenlijk een polder in de Schouwbroekerpolder een omdijkt stuk land met aan de zijde van de Bronsteevaart een gemaal dat in november twee dagen werd aangezet om alles onder een laag van 90 cm water te zetten. Veel water verdween via de grond weer richting het Spaarne. Herhaaldelijk de pomp maar weer laten draaien, zeker kort voordat de vorst haar intrede deed.

Vissen op de ijsbaan

Ook in de zomermaanden werd de kleine polder onder water gezet, maar nu met een heel ander doel. In het ondergelopen gebied werden jonge snoeken uitgezet die dan enige maanden de tijd kregen te groeien. Als ze volgroeid waren werden ze gevangen, in grote tanks geladen en afgevoerd naar verschillende visgebieden in het land ten behoeve van de sportvisserij.

Overzichtsfoto van de ijsbaan, gezien vanaf de Wagnerkade in de richting van het Spaarne. Het huis met de boog is het huis van architect Meuleman. Daarnaast stond een hek en liep de Mesdaglaan dood. Achter het huis was een volkstuin tot aan het water. (Foto: Mantie Scholtmeijer)

De keet bij de ingang van de ijsbaan waar het bestuur zat en waar je kaartjes kocht. De koek- en zopientent met potkachel was in een andere keet iets verderop. (Foto: familie Bus)

Wij, jongens uit de buurt, lieten vaak vissen ontsnappen in de slootjes tussen de weilanden om ze op een later tijdstip weer te kunnen vangen. Helaas heeft ook dit unieke stukje Heemstede moeten wijken voor jaren '70 woningbouw. Strengere winters komen niet vaak meer voor, zodat de ijsbaan waarschijnlijk nog maar heel weinig gebruikt zou zijn. In 1964 werd de vereniging opgeheven omdat het bestuur geen kans zag opvolgers te vinden. Ikzelf was bereid als jeugdbestuurder aan te treden, maar het vinden van oudere bestuursleden lukte niet. Ook het vinden van personeel voor het bezetten van de kassa's en het onderhoud aan de banen bleek moeilijk. Financieel ging het ook al niet zo best en zo kwam na 47 jaar er een einde aan de enige ijsvereniging in Heemstede. De gemeente nam de baan over en bracht deze onder bij de Heemstedse Sportparken.

Lijst Meuleman

Een opmerkelijke geschiedenis valt hier nog te vermelden. In een qua architectuur apart pand aan de Jan Steenlaan hoek Mesdaglaan 1a, nu gelegen naast de brug over de Bronsteevaart, woonde architect Meuleman. Hij was de ontwerper en opdrachtgever van de huizen aan de zuidzijde van de Jan Steenlaan. De woningen hadden een prachtig uitzicht over de weilanden, het Spaarne en in de winter uiteraard op de ijsbaan. Meuleman verkocht de panden met de garantie dat de bewoners levenslang een vrij uitzicht zouden houden. Door de voorgenomen bouwplannen bleek deze toezegging niets meer waard, dit tot ontsteltenis van Meuleman. Op eigen titel is hij toen een politieke partij begonnen, met als doel de bouw te voorkomen. Helaas voor hem werd hij niet gekozen in de gemeenteraad en moest hij lijdzaam toezien hoe er toch werd gebouwd. Met pijn in het hart hebben velen in Heemstede en ver daarbuiten afscheid moeten nemen van deze unieke locatie.

De Volharding in 1966. (Foto: familie van Manen van de Wagnerkade)

Protesten van vele Heemstedse inwoners ten spijt hield de gemeente voet bij stuk en moest de ijsbaan plaatsmaken voor de woningbouw. De laatste periode dat de ijsbaan nog werd gebruikt was in het begin van de jaren zeventig. Helaas beschik ik zelf niet over foto's van de baan maar een oproep in De Heemsteder heeft gelukkig de nodige reacties opgeleverd. Heeft u nog bijzondere plaatjes, bijvoorbeeld van het koek en zopiehuisje: de HVHB maakt er graag een kopie van voor het archief."

Eric van Westerloo

Ijsvereniging De Volharding, 1917-1963

5 februari 1917: Oprichting van Ijsvereniging De Volharding in Heemstede. Doel: het bevorderen van de ijssport door het organiseren van ijssportfeesten en allerhande wedstrijden. Al op 11 februari werd de eerste wedstrijd uitgeschreven die verreden werd op het Heemsteeds kanaal.

Bij gebrek aan meer geld in kas was de eerste prijs 10 gulden.

1918: De gemeente Heemstede geeft 25 gulden subsidie aan de Ijsbond Hollands Noorderkwartier en in Groenendaal wordt een ijsbaan opengesteld, toegankelijk voor iedereen.

1923-1924: B en W besluiten de twee vijvers in Groenendaal en de verbindings-sloot in bruikleen af te staan aan de ijsvereniging. Later kiezen B en W een andere locatie, eerst de Van Merlenvaart tussen de brug bij de Glipperweg en de brug bij het Molentje en weer later het water ten oosten van den Glipperweg tot aan de Ringvaart. Er mocht ook een tentje geplaatst worden voor het aanbinden van schaatsen en verkoop van "ververschingen".

1925-1926: de vereniging mag lichtmasten plaatsen langs de ijsbaan op de Van Merlenvaart en een verversingtentje, maar beide pas als het ijs berijdbaar is en direct na het invallen van de dooi moet alles weer verwijderd worden.

Vóór de annexatie van 1927: toen Eindhovenot nog Heemstede was, schaatsten de leden ook op een vijver langs de Leidsevaart. (Die vijver is gedempt en er zijn sportvelden aangelegd.)

29 januari 1931: de vereniging wil een vaste plek voor de ijsbaan, niet op de Van Merlenvaart zoals de gemeente wil, maar op de "bij uitstek gunstig gelegen weide nabij wandelbosch Groenendaal". B en W steunen de plannen voor een vaste plek, maar niet bij Groenendaal, omdat daar de "rust zal worden gestoord en het natuurschoon zal worden geschaad".

8 juli 1933: De vereniging heeft een terrein gevonden, een stuk weiland van 2 hectaren in de Schouwbroekerpolder. De gemeente draagt voor de omdijking 2000 gulden bij uit de pot werkverschaffing. Begin december 1933 werd de baan geopend.

1936-1939: sommige jaren werd ook nog gebruik gemaakt van de ondergespoten tennisbanen in Groenendaal.

In de oorlogsjaren werden ernstige vernielingen aangericht aan de baan in de Schouwbroekerpolder. De laatste oorlogsjaren kon de vereniging de ijsbaan niet exploiteren.

December 1945: de gemeente overweegt, nu er allerlei herstelwerkzaamheden plaats moeten vinden, de ijsbaan te verplaatsen, omdat op het terrein op den duur gebouwd zal gaan worden. Maar de ijsbaan blijft.

Oktober 1963: de vereniging vraagt de gemeente de ijsbaan over te nemen, omdat nieuwe bestuursleden en personeel moeilijk te vinden zijn en de financiële positie te zwak is voor goede exploitatie en nieuwe investeringen. De gemeente gaat akkoord.

Winter 1964: het beheer van de ijsbaan wordt overgedragen aan de stichting Heemsteedse Sportparken

Reacties op de oproep voor foto's van De Volharding

De heer ROEL SCHOLTMEIJER reageerde op onze oproep om foto's. Kiekjes had hij niet, maar wel een plaquette, gewonnen met kortebaantwedstrijden, en een aantal mooie herinneringen. De familie Scholtmeijer woonde destijds aan de Mesdaglaan 31. Vader H.J. Scholtmeijer was geruime tijd vice-voorzitter van ijsvereniging De Volharding. Voorzitter in die tijd was tandarts G.H. Onstein van de Pieter Aertszlaan, secretaris was de heer Arnold, die bij de gemeente werkte.

Zoon Roel (1929) kon eerst helemaal niet schaatsen, maar nadat hij een zomer lang flink wat op zijn nieuwe rolschaatsen gereden had, had hij de slag gauw te pakken. In het seizoen '35/'36 werd hij lid van de ijsvereniging en dat zou hij tot 1955

blijven, toen hij vanwege zijn specialisatie als arts uit Heemstede vertrok. Scholtmeijer herinnert zich politiefunctionaris Mulder, die bij de ingang van de ijsbaan de kaartjes controleerde. Hij had altijd een bontmuts op en een lange zwarte jas aan. Op de ijsbaan werden grammofoonplaten gedraaid. In de mobilisatietijd waren dat soldatenliedjes en liedjes van Lou Bandy, na de oorlog kwamen The Skymasters, The Ramblers en Doris Day volop aan bod, maar ook de wat zoetsappige liedjes van Eddy Christiani. Ieder jaar dat er geschaatst kon worden werden er ook kortebaantwedstrijden gehouden. Zelfs de eerste twee oorlogsjaren gebeurde dat nog. In '40/'41 won L.N. Kooijman de 160 meter in 18 seconden, in '41/'42 J.E. Verhagen, die het in 16 1/5 seconden deed. "Verhagen had een echt schaatspak", aldus Scholtmeijer, "en dat was heel wat in die tijd. Mijn schaatsbroek was gebreid door mijn grootmoeder.

Kikkert deed overigens bij de wedstrijden de start. Hij was altijd op

Wisselprijs van de kortebaantwedstrijden van De Volharding, gewonnen door Roel Scholtmeijer nadat hij twee achtereenvolgende jaren de eerste plaats had veroverd. (Foto: R.J. Scholtmeijer)

Meneer Kikkert (links op de foto) bekijkt hoe het water instroomt om de polder onder water te zetten. (Foto: Mantie Scholtmeijer)

kunstschaatsen en droeg een pofbroek. Twee bestuursleden stonden bij de finish om te klokken met de stopwatch.”

In de overige oorlogsjaren kon de ijsbaan niet meer gebruikt worden. Het mocht niet meer en er was ook geen stroom meer om de pomp te laten werken. In een krant uit februari 1946 valt te lezen dat de houten afrastering, het toegangbruggetje en de houten keten in de laatste oorlogswinter als brandhout waren verstookt en de dijkjes om het water binnen te houden waren door de koeien vertrapt. In het seizoen '46-'47 kon er dus niet geschaatst worden, maar het jaar daarna werd de baan weer in gebruik genomen. In 1946 had Scholtmeijer van zijn vader, die voor de KLM vloog, uit Oslo noren gekregen, gemaakt door Oscar Mathiesen, veelvuldig Noors nationaal kampioen en daarna een gerenommeerde schaatsenmaker. Of het de schaatsen waren of zijn eigen kracht (wellicht een combinatie), Scholtmeijer had succes bij de kortebaanwedstrijden. In '49/'50 en in '50/'51 won hij de wedstrijd, beide keren in 16 1/5 seconden. Drie keer winnen of twee keer achter elkaar betekende dat je de wisselprijs mocht houden.

Detail uit de omslag van de statuten van de ijsvereniging.

Op dezelfde schaatsen van Mathiesen won hij later ook wedstrijden in onder meer Bergen, Groningen en Den Haag. Schaatsen is nu te riskant geworden, maar als de vorst intreedt, gaat het altijd nog een beetje kriebelen...

Van broer MANTIE SCHOLTMEIJER die jarenlang een fotozaak had in Heemstede, ontvingen we diverse afbeeldingen van De Volharding zelf en van de omslag van de statuten van de vereniging.

Mevrouw N.M. DE WARDT-KIKKERT is de dochter van de bekende meneer Kikkert, die zoveel voor De Volharding gedaan heeft. Zij woont na het overlijden van haar moeder weer in het ouderlijk huis aan de Wagnerkade en op de dag dat ik haar bezocht werd er heel toepasselijk volop geschaatst op het ijs voor de deur. Mevrouw de Wardt gaf ons een album waarin haar moeder krantenartikelen over De Volharding geplakt heeft en een klein fragment uit de herinneringen die haar moeder ooit op papier zette.

Die passage luidt: “In Heemstede was hij bestuurslid van de Ijsvereniging De Volharding. In de tijd dat er ijs was, werkte hij ongeveer dag en nacht. 's Nachts om te zorgen dat de baan op peil bleef. Er moest gepompt worden omdat de dijken om de baan water doorlieten. Wanneer het ijs een poosje duurde, dan waren er wedstrijden voor schoolkinderen of voor kunstrijders. Zijn streven was altijd dat de prijs voor een abonnement zeer laag moest zijn, zodat de kinderen zo veel mogelijk veilig konden rijden. Het andere ijs in de omgeving was altijd pas later betrouwbaar.”

In één van de knipsels staat de contributie vermeld voor het seizoen 1945-'46. Blijkbaar was die wel vastgesteld op de vergadering van 29 november 1945, hoewel de ijsbaan dat jaar nog niet gebruikt kon worden.

Vooraan de
Wagnerkade en
daarachter ijsbaan
De Volharding. Links
staat het huisje waar
je je toegangskaartje
moest kopen.
(Foto: familie Bos)

De prijzen waren als volgt: een hoofdkaart kostte 3 gulden, een bijkaart 2 gulden, kinderen tot 12 jaar betaalden per seizoen 50 cent als ze lid waren en 1 gulden als ze niet lid waren. Voor kinderen van 12 tot 16 jaar was dat respectievelijk 1 en 2 gulden. Nieuwe leden betaalden 1 gulden inleggeld.

Mevrouw J. VAN MANEN-PRINS woont al sinds 1956 op de Wagnerkade. Zij vertelt hoe Kikkert op nummer 71 en zijn buurman Dekker op nummer 69 in 1936 de eerste bewoners van de Wagnerkade waren. De Wagnerkade zelf moest toen zelfs nog gegraven worden en de huizen aan de Beethovenlaan zouden pas in de periode 1958-1960 gebouwd worden. Dekker en Kikkert hadden samen het beheer over het sluisje in de Wagnerkade.

De heer A. BASTIAANSE, die destijds in Aerdenhout woonde maar in Heemstede op school zat, schaatste vooral in de jaren '56, '57, '58 bij De Volharding. Hij herinnert zich de keihard gedraaide boogie-woogie pianomuziek van Winnifred Atwell: Alexander's Ragtime en de Crosshands Boogie. Hij ging eens, nadat hij overdag bij Leiden de molentocht van 110 kilometer had gereden, 's avonds direct vanaf het station door naar De Volharding, omdat hij "zo lekker losgereden was".

Mevrouw A.J. BUS wist te vertellen dat ze bij De Volharding een badkuip op wielen hadden met water erin om 's avonds de scheuren te dichten.

De heer TON MEIJER schreef ons het volgende:

"Als ik aan De Volharding denk is het eerste wat in mij opkomt de muziek, die daar gedraaid werd als de baan open was. Helemaal grijs gedraaid werd het liedje 'Mister Sandman bring me a dream' van De Chordettes. Kennelijk had men niet veel andere platen! Maar je kon er heerlijk op schaatsen en...

Vervolgens moet ik denken aan Toon (z'n achternaam ben ik vergeten). Toon was gemeentelijk terreinknecht op het Heemsteedse Sportpark en als de baan open was controleur op de ijsbaan. De sport nu was dat een van ons Toon aan de praat hield en de rest van de vriendjes aan de zijkant van de baan tussen het prikkeldraad doorkropen om zo een paar dubbeltjes toegang uit te sparen!

De beste herinnering heb ik aan februari 1956. Ik was toen 17 jaar en er werden onder leiding van de heer Kikkert, hoofd van de lagere school en tevens directeur van de Ijsbaan wedstrijden georganiseerd. Bij mijn weten zijn er daarna nooit meer wedstrijden gehouden tot de baan werd opgeheven."

Marloes van Buuren

Eerste prijs op de 500 meter, verreden op de ijsbaan van De Volharding, in 1956 gewonnen door de 17-jarige Ton Meijer. (Foto: Ton Meijer)

NIEUW FOTOBOEK OVER HEEMSTEDE

Eind oktober 2008 werd bij boekhandel Blokker een nieuw fotoboek over Heemstede gepresenteerd, getiteld *Heemstede, een nieuwe heerlijkheid in ontwikkeling, 1950-1980*. Het boek bevat veel foto's uit de in de titel genoemde jaren, maar daarnaast ook wat oudere plaatjes uit de jaren '20, '30 en '40.

De uitgave werd samengesteld door Michel Bakker en Hans Krol (geheel rechts op de foto). Tussen hen in staat Jaap Verschoor, voorzitter van de HVHB. Burgemeester Marianne Heeremans liep toevallig binnen tijdens de presentatie en kreeg ook een exemplaar overhandigd.

(Foto: Cees Peper)

Deze foto werd eind jaren '20 gemaakt door dokter van Luin, die tegenover het Gramophone House woonde en zijn praktijk had.

Het Gramophone House aan de Bronsteeweg valt op in het Heemsteedse straatbeeld: een Zwitsers aandoende villa met een bijzondere naam.

Een geheel andere gevel aan de Overboslaan is met z'n muzieksymbolen in glas-in-beton zeker ook opmerkelijk, maar wellicht wat minder bekend.

Het is een straat waar je niet zo gauw doorheen komt als je niet toevallig in de buurt moet zijn. Beide panden zijn letterlijk met elkaar verbonden en delen een rijke historie.

Raadselachtige bouwgeschiedenis

Het meest logische begin van dit verhaal zou zijn te vertellen in welk jaar het Gramophone House gebouwd is en wie de architect was. Uiteraard ben ik daarnaar op zoek gegaan en ik ben een heel eind gekomen met de geschiedenis van het huis dat vroeger de naam Villa Interlaken droeg. In *Monumenten van Heemstede* (VOHB, 2004) staat dat de villa rond 1870 gebouwd is. De huidige eigenaar, die zelf architect is, en een aantal architectuurkenners uit onze vereniging twijfelen aan dat jaartal en denken dat het huis rond 1900 gebouwd is. De waarheid moet ergens in het midden liggen, maar de precieze toedracht heb ik nog niet achterhaald. Helaas zijn er bij de gemeente geen bouwtekeningen of andere concrete aanwijzingen te vinden. Naspeuringen in de kadastrale gegevens hebben ook nog maar een deel van het raadsel opgelost. Wat weten we wel?

Zeker is dat het perceel grond tot 1873 onbebouwd was en gebruikt werd als aardappel- en bloemenland. De grond was eigendom van het Sint Elisabeth's

Gasthuis en werd verpacht. In 1873 liet Anna Cornelia Bouhuijs, weduwe van Johannes Dames, er een huis en een schuur bouwen en het geheel wordt omschreven als bloemisterij.

Op 2 juli 1887 verkopen Anna Cornelia Bouhuijs en haar vijf kinderen huis, schuur en erf met het eeuwigdurend erfpachtrecht aan Josephus E.M. Stroobants. In de akte wordt gesproken over “een herenhuis genaamd Klein Bosch en Hoven”! Het is zeker hetzelfde perceel (zelfde nummer en oppervlakte) als datgene dat op 18 mei 1894 verkocht wordt als Villa Interlaken. De vraag is wat er gebeurde tussen 1887 en 1894.

Gaat het om hetzelfde huis en werd Klein Bosch en Hoven omgedoopt in Villa Interlaken? Of is het huis afgebroken en is er op dezelfde plek een nieuw huis gebouwd? Klein Bosch en Hoven wordt in het boek *Bloeiende bedrijvigheid* (Haarlem, 2002) twee keer genoemd als plek waar bollenveilingen gehouden werden, één keer in 1892 maar ook nog in 1913. Lag Klein Bosch en Hoven dan toch op een andere plek? Maar waarom dan de vermelding van die naam op het perceelnummer van Interlaken? Op het moment dat dit artikel naar de drukker ging, had ik daarover nog geen uitsluitsel. Uiteraard zullen we u op de hoogte houden als er meer nieuws komt.

Eigenaren tot 1951

De rest van de geschiedenis is wel duidelijk. Op 24 mei 1898 koopt Marie Desirée Stroobants de grond rondom Interlaken van het Sint Elisabeth's Gasthuis. Zij overlijdt in 1905 en de kinderen uit twee eerdere huwelijken erven samen de diverse huizen die hun moeder van haar derde echtgenoot geërfd had. Per 1 januari 1907 wordt de erfenis gesplitst en Villa Interlaken gaat naar dochter Marie A.D. Dandoy. Zij verkoopt het huis en de grond in maart 1907 voor 15.000 gulden aan Henricus M.A. Krieger, makelaar in effecten uit Amsterdam. Krieger koopt in 1911 een aangrenzend stuk grond erbij. In juli 1917 verkoopt hij Villa Interlaken plus die extra grond voor 44.000 gulden aan Johannes Jacobus Stuijt.

Deze draagt in 1922 zijn eigendommen over aan zijn vrouw Johanna Petronella Maria Fagot (geen erfenis; Stuijt zou pas in 1925 overlijden). Op 30 maart 1925 verkoopt mevrouw Stuijt-Fagot Interlaken en de percelen eromheen aan twee kopers en vindt er dus een splitsing plaats. Johannes Cornelis van der Zouwe, accountant te Heemstede, koopt Villa Interlaken met voor- en achtertuin. Opvallend is dat mevrouw Stuijt-Fagot in de akte laat vastleggen dat het huis niet mocht worden omgedoopt in ‘Luneven’.

Blijkbaar erft de zoon van Johannes Cornelis van der Zouwe het huis, want in 1950 verkoopt Jacobus Cornelis van der Zouwe, onderdirecteur van de Koloniale Bank, wonend te Heemstede, de villa en de grond. De koper is G.M. (Ger) Oord jr, namens platenmaatschappij Bovema.

Voorgeschiedenis en eerste jaren van Bovema

De vader van Oord (G.M. Oord sr) verkocht vanaf begin jaren twintig in de Grote Houtstraat in Haarlem muziekinstrumenten, maar al kort daarna vooral grammofoons en grammofoonplaten. Hij was onder meer ‘special

De ornamenten op het dak ogen niet Zwitsers, maar eerder oosters.
(Foto: Marloes van Buuren)

dealer' van His Master's Voice. Oord sr had graag gezien dat zijn zoon Ger bij hem in de zaak kwam, maar die voelde daar niet veel voor. Wel was jr van jongs af aan natuurlijk vertrouwd met de platenhandel. Hij regelde zelf voor de oorlog een stage bij EMI (Electric and Musical Industries Ltd) in Londen en leerde daar mister Dines

kennen, met wie hij zijn hele leven bevriend zou blijven.

Voor zover dat ging in de oorlog bleef hij schrijven naar Dines om door te geven aan welke platen en muziek er in Nederland volgens hem behoefte was. Het bleek een vruchtbaar contact.

In 1946 kon Ger Oord voor zichzelf beginnen. Hij huurde voor 60 gulden in de maand een kamertje aan de Keizersgracht in Amsterdam. Zijn vader en een goede kennis, de heer Both, hadden elk 5000 gulden in de onderneming gestoken. Ger Oord noemde zijn bedrijf Bovema, wat staat voor Both Oord Verkoop Maatschappij. Oord had via Dines een licentie bemachtigd als alleen-importeur van het grammofoonplatenmerk Columbia, onderdeel van EMI. Maar direct na de oorlog mochten er niet meteen platen worden ingevoerd. Oord bedacht het plan om de Nederlandse soldaten in Nederlands-Indië van platen te voorzien, stapte daarmee naar Economische Zaken en kreeg zijn importvergunning. In houten kisten verpakt gingen de 78-toerenplaten naar Nederlands-Indië. In het begin was Bovema alleen een import- en exportfirma. Zo kort na de oorlog waren er nog deviezenrestricties en importquota en die stonden groei van het bedrijfje in de weg. Daarom besloot Oord zelf in Nederland te gaan fabriceren en in augustus 1948 opende Bovema z'n eigen platenperserij aan de Binnenweg 72c in Heemstede.

(Dat pand ligt achter de Binnenweg, op het terrein achter de steeg naast Kristalhuis Marc Meltzer.) Het kantoortje aan de Keizersgracht bleek al gauw te klein en in 1948 kocht Oord zijn 'droomhuis' aan de Bronsteeweg. Als jongetje was hij er vaak langs gelopen en moet hij al eens tegen een vriendje gezegd hebben: "Als ik ooit veel geld heb, dan koop ik dat huis".

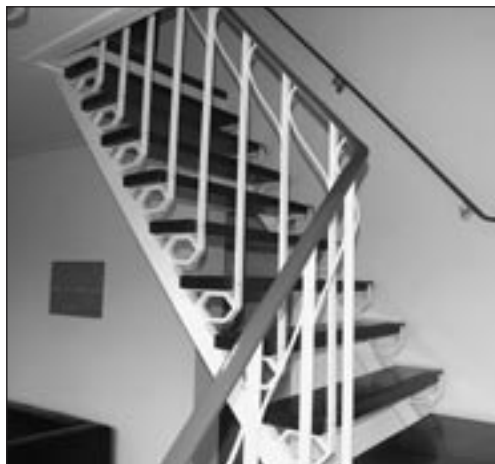
Op deze single van Louis Armstrong (Nobody knows the trouble I've seen) staat naast enkele andere logo's links het logo van het Gramophone House. Onderaan staat in kleine letters: N.V. Bovema - Gramophonehouse - Heemstede.

Later zei hij: “Toen al sprak het karakter van het huis me aan, het had stijl en het zag er gemoedelijk uit.” Een bevriende verzekeringsagent wees hem erop dat het huis te koop stond voor 55.000 gulden. Nog dezelfde avond ging Oord erheen. “Ik heb bij de bewoners aangebeld en heb het meteen gekocht.”

Oord noemde het huis aanvankelijk Columbia House, naar het label dat hij vertegenwoordigde.

Volgens zijn dochter heeft die naam ook op de gevel gestaan. Hij wist echter steeds meer labels aan Bovema te binden, waaronder het bekende His Master's Voice, Capitol en andere EMI-labels, en hij richtte zijn eigen labels op, zoals het huislabel Imperial. Het huis aan de Bronsteeweg gebruikte hij als logo van Bovema met het bijschrift Gramophone House.

In 1953 werd dat de definitief de nieuwe naam van het huis.

De stijlen van de trap vlakbij de ingang in de Overboslaan kregen de vorm van muzieknoden. Links van de trap is de eerste steen te zien, gelegd door Maria Callas. (Foto: Zwikker entertainment group)

Eigen studio

Oord was al in de jaren '50 één van de weinige platenbazen die ook oog had voor Nederlandstalige artiesten. ‘Zijn’ Eddy Christiani was de eerste Nederlander die een gouden plaat kreeg. Dat was in 1954. Oord ontdekte ook Tante Leen en Johnny Jordaan. In later jaren kwam er nog een hele rij Nederlandse coryfeeën bij.

Een beetje platenmaatschappij had in die tijd z'n eigen opnamestudio.

De platen die Bovema zelf produceerde, werden tot dan toe meestal opgenomen in Hilversum, maar Oord wilde graag alles bij elkaar hebben.

In 1959 liet hij achter het Gramophone House een nieuwe dubbele, geluidsstudio bouwen. De enorme tuin, waar ooit een boomgaard en een tennisbaan waren, werd praktisch tot aan de Overboslaan volgebouwd. Architect van de studio was Dick Plat uit Heemstede. Van belang voor Bovema was natuurlijk vooral de geluiddichte studio in het midden van het gebouw.

Deze plaat werd uitgebracht bij het 40-jarig jubileum van Bovema in 1988.

Foto en bijschrift
uit de Heemstedse
Courant van
29-8-1990.

Feestelijk spandoek bij Emi Bovema

HEEMSTEDE — Aan het pand van de Heemstedse platenmaatschappij Emi Bovema aan de Bronsteeweg hangt al drie weken lang een groot spandoek met de tekst 'U can't touch this' en daarboven hangt triomfantelijk een grote rode 'I'. Feest bij de platenmaatschappij, want sinds 3 augustus staat het nummer 'U can't touch this' van de rap-artiest M.C. Hamer, dat Emi Bovema uitbracht, nummer één op de nationale Top-veertig.

Plat had weliswaar het ontwerp gemaakt maar de verdere uitwerking van het plan gebeurde door de technische dienst van Bovema.

Van architectonisch belang is vooral de gevel aan de kant van de Overboslaan, die is afgebeeld op de omslag van dit nummer. Hiervoor is dezelfde techniek van glas-in-beton gebruikt als bij de gevel van de Pinksterkerk aan de Camplaan die twee jaar eerder in 1957 is gebouwd. (Zie ook HH 135, pag. 14.) De afgebeelde symbolen hebben alle te maken met muziek. Van links naar rechts zie je een bassleutel, boven de deur een grammofoonplaat, daarnaast een notenbalk, een g-sleutel en wederom een notenbalk. Aan de buitenkant zie je eigenlijk niet zo veel van de kleur, maar binnen, op de eerste verdieping, is het effect schitterend.

De muzikale symboliek is doorgezet in de stalen stijlen van de trap naar de eerste verdieping. Ze hebben de vorm van muzieknoten.

Blikvanger in de hal is de forse herinneringssteen waarop in gouden letters gegraveerd staat: This stone was laid by Maria Meneghini Callas, 11th July, 1959.

Maria Callas legt de eerste steen

Het is een kleurrijk verhaal hoe Ger Oord met veel pijn en moeite 'La Callas' zo gek kreeg dat ze de 'eerste' steen voor zijn nieuwe studio kwam

inmetselen. HP/De Tijd citeerde Oord in 1997 nog eens uitgebreid. Callas was in 1959 in Nederland voor een optreden in het Amsterdamse concertgebouw. Via EMI, die haar platen uitbracht, deed Oord zijn verzoek. Aanvankelijk weigerde ze, maar Walter Legge, haar producer bij EMI deed flink zijn best en uiteindelijk stemde ze toe om de middag voor het concert, op 11 juli, naar Heemstede te komen. Iedereen kwam, behalve Callas. Ze zei later dat ze zich moest voorbereiden op haar concert, maar volgens Oord had ze er gewoon geen zin in. Bij het souper in het Amstel Hotel na afloop van haar recital durfde hij haar niet aan te spreken, maar hij kreeg er spijt van en toen ze naar haar hotelkamer was posteerde hij zich voor de deur. “Daar heb ik de halve nacht gelegen. Op zeker moment kwam ze naar buiten en keek me stomverbaasd aan. (...) Ze vond mijn stijfkoppigheid wel komisch. Ze zei: ‘U hoeft niet langer aan te dringen. Morgen zal ik aanwezig zijn.’” Heel Heemstede was uitgelopen. De mensen zaten op de daken. “Ze leek oprecht aangedaan door alle aandacht die ze in Heemstede kreeg”, vertelt Oord. “Het werd een dulle boel. Na de steenlegging hebben we in een vergaderzaal champagne gedronken.” (Misschien dat de champagne ook de oorzaak was dat Callas haar voet verzwikte.

Ze schijnt nog bij dokter Van Luin geweest te zijn, die aan de overkant op de Bronsteeweg woonde.)

De krant *De Nieuwe Dag* doet op 13 juli 1959 verslag van de steenlegging, spreekt van “een wuivende, welhaast hysterisch opgewonden menigte” en besluit met: “De diva sprak enkele woorden, nam met een vrouwelijke zwier twee schepjes specie, bracht het in de voeg en plaatste de steen met inscriptie scheef. Het moest later worden overgedaan.”

Op de steen staat 11 juli 1959, maar de daadwerkelijk steenlegging was dus op 12 juli.

Een huiselijk oord én een productiebedrijf

De eerste artiest die in 1959 een plaatje opnam in de nieuwe studio was Peter Koelewijn met ‘Kom van dat dak af’. Het werd een enorme hit.

Eind 1960 maakte een nog heel jonge Rob de Nijs met The Lords een proefopname in het Gramophone House. Hij zei later: “Dat romantische, barokke gebouw maakte grote indruk op ons, maar dat kwam ook omdat het gebouw op de platenhoezen stond.

Die platenbusiness stond nog zo ver van ons af, daar keken we enorm tegenop.”

Toen André Hazes er in 1980 voor het eerst in het Gramophone House kwam, dacht hij eerst dat hij bij het verkeerde gebouw terecht was gekomen: “Het zag eruit als een ambassade, niet als een platenstudio.” Maar hij zou zich er in de loop der tijd uitstekend op zijn gemak gaan voelen, net als vele anderen. Regelmatig bleef hij er ook slapen. Er was een appartement voor logés.

In de jaren zestig en zeventig groeide het Gramophone House uit tot een nijver productiebedrijf. Een groot deel van het proces van platen maken werd

*Glas-in-loodraam met danspaar, afkomstig uit het Gramophone House. Het zit nu in een binnendeur in het huis van de dochter van Ger Oord.
(Foto: Marloes van Buuren)*

ter plekke gedaan: opnemen, banden snijden, lakken, distributie en promotie. Alleen het persen van de platen gebeurde aan de Blekersvaart, waar in 1956 een nieuwe perserij geopend was ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van Bovema, en later ook nog in een perserij in Cruquius. Jarenlang was de Bovema-studio toonaangevend in Nederland.

Oord had inmiddels ook Negram opgericht, de Nederlandse Grammofoonplaten Maatschappij. Er waren namelijk Amerikaanse labels die in de Verenigde Staten hevig met elkaar concurreerden en daarom in Nederland niet samen door één organisatie vertegenwoordigd wilden worden. Daarom bracht Oord ze onder in de nieuwe maatschappij Negram, die ook voor 100% van hem was.

Ger Oord ging vanaf 1965-1966 delen van zijn aandelen in Bovema en Negram verkopen.

Hij deed dat in drie porties en de laatste 10% die hij in 1973 verkocht aan EMI Engeland, bracht evenveel op als de 90% daarvoor!

Met die verkoop in 1973 werd de naam Bovema gewijzigd in EMI Bovema.

Daaronder vielen de werkmaatschappijen Bovema, Negram en Delta, die elkaar onderling beconcurrerden, maar wel allemaal (verplicht) gebruik maakten van de platenstudio in Heemstede.

Het einde van de EMI-Bovema in Heemstede

In 1970 was Bovema overigens verhuisd naar het Hingebouw aan de Tulpenkade in Haarlem. De platenperserij aan de Blekersvaart werd gesloten en ging ook naar de Tulpenkade. De studio bleef in gebruik, maar de kantoorruimte aan de Bronsteeweg werd verhuurd aan de hoofddirectie van de VNU, totdat het VNU-kantoorgebouw in Schalkwijk klaar was.

In 1978 werd de platenperserij aan de Tulpenkade in Haarlem gesloten. Fabricage en distributie gingen naar een nieuw pand in Uden.

De verkoopmaatschappij EMI Bovema was inmiddels weer terugverhuisd naar de Bronsteeweg. Begin jaren '80 was de naam Bovema verdwenen en heette het bedrijf inmiddels EMI-Holland. Het studiogedeelte in Heemstede bestond uit een grote en twee kleine studio's. In 1985 werd de grote studio gesloten en voortaan gebruikt als vergaderruimte. Omdat het dicht bij Schiphol was, de parkeerfaciliteiten goed waren en de

ruimte voldoende, werden daar ook vergaderingen van EMI International gehouden. In de jaren '80 kwam de opmars van de compact disc en in 1987 bleken ook de kleine studio's, ondanks de investering in 1986 van een computergestuurd mengpaneel, niet meer rendabel te exploiteren. In maart 1995 vertrok EMI Holland helemaal uit Heemstede omdat het pand veel te oneconomisch was in het gebruik.

De zestig mensen die er op dat moment nog werkten gingen grotendeels mee naar Hilversum.

Doolhof

Dat het pand zo onhandig in het gebruik was, kwam doordat het een wirwar van kamers en gangen was waar menigeen de weg kwijtraakte. "Het was er erg gezellig", herinnert Ton van Beusekom van EMI zich, "maar het kantoor hing aan elkaar van de kamertjes. Soms moest je door het ene kantoor heen om in het andere te komen."

Oud-directeur Kick Klimbie kan het bevestigen. Hij weet te vertellen dat de werknemers zelf zeiden dat Bovema stond voor 'bij ons verandert elk moment alles'.

Robert Long zei: "Het was een krankzinnige tent. Als je er een maand niet kwam, wist je de weg niet meer. Dacht je naar het toilet te gaan, stond je bij de directeur in de kamer. En dan die studio's. Er was altijd iets stuk.

Dan kwam er weer iemand van de technische dienst en die rukte ergens een

Toen Kick Klimbie 25 jaar bij Bovema werkte, kwam een militaire kapel hem een serenade brengen bij het Gramophone House. Het voorterrein van het huis werd vanwege de rode klinkers ook wel 'het rode plein' genoemd. (Foto: privébezit)

Eén gulden per jaar kost een abonnement op "Gramophonehouse Populair" het platenmaandblad met nieuws over Uw favoriete artiesten. Stuur een briefkaart met f 1.- extra aan postzegels aan N.V. Bovema - Gramophonehouse - Heemstede.

snoertje uit en deed een nieuwe erin. Het defecte snoertje gooide hij op de grond. De schoonmakers hingen de snoertjes weer terug, dus had je de volgende dag weer een krakend snoertje.”

Bij het vertrek in 1995 werden overigens ook de glas-in-loodramen en geëtste ramen die in het pand zaten er uitgehaald. Kick Klimbie heeft in zijn huis een geëtste ruit met een afbeelding van het Gramophone House. Dochter Anja Oord heeft een ruit met een danspaar en een fluitspeler.

Een grote ruit met de afbeeldingen van de platenmaatschappijen zelf ging naar Ger Oord, die inmiddels in België woonde. Er was onder meer een raam met daarin het bekende hondje bij de grammofoon van His Master's Voice.

Ger Oord had niet alleen bijna 25 jaar in het Gramophone House gewerkt, maar hij heeft er ook een aantal jaren gewoond. Diverse kantoorvertrekken herinnerden in 1995 nog aan zijn vroegere keuken, huiskamer en slaapkamer.

De situatie nu

In 1995 kocht architect Max van de Poll het Gramophone House en verbouwde het zodanig dat het uiteindelijk in afzonderlijke compartimenten verhuurd kon worden.

Zelf betrok hij met zijn architectenbureau KPG een zijvleugel.

De rest van het grote pand is verhuurd aan diverse bedrijven.

Middenin het 2000 vierkante meter grote pand werd een patio'tuin gemaakt in verband met de lichtinval. De gevel aan de Overboslaan is bouwtechnisch verbeterd. Het was oorspronkelijk een enorme koubrug, omdat het beton en het gekleurde glas op geen enkele wijze enige isolatie hadden.

Aan de binnenkant werd daarom een voorzetwand geplaatst met heldere glaspanelen. In het beton zijn nauwelijks zichtbaar hier en daar gaatjes geboord, om condensvorming te voorkomen.

In dit deel van het pand is nu de een evenementenbureau gevestigd, de Zwikker entertainment group.

Max van de Poll zou graag zien dat Overboslaan 6, net als het Gramophone House, ook een gemeentelijk monument wordt en daardoor enige extra bescherming zou gaan genieten.

De studio met z'n geluiddichte muren is als ruimte nog herkenbaar, inclusief de hoger gelegen regiekamer, maar alles wat daar aan inrichting bij te pas kwam is uiteraard verdwenen.

Wel hangen rondom nog de foto's van beroemde artiesten die ooit in de studio opnames maken of van wie EMI Bovema de platen verkocht.

Zo is er gelukkig toch nog iets overgebleven van de glorie-dagen van EMI Bovema in het Gramophone House.

Marloes van Buuren

GRAFKELDERS OP DE BEGRAAFPLAATS AAN DE HERFSTLAAN

GRAFMONUMENTEN MET EEN VERHAAL, DEEL 3

De gemeentelijke begraafplaats aan de Herfstlaan in Heemstede behoort tot de mooiste begraafplaatsen van Nederland. Op de begraafplaats ligt een aantal bijzondere graven, waar wij in deze serie graag meer over vertellen.

In 1825 kwam er om hygiënische en ethische redenen een landelijk verbod om in kerken te begraven en van twee jaar later dateert het Koninklijk Besluit tijdens de regering van koning Willem I dat lokale overheden een begraafplaats moesten stichten. Voor die tijd werden de stoffelijke overschotten van Heemstedenaren op het kerkhof rond de Hervormde Kerk ter aarde besteld en van katholieken op het kerkhof van Berkenrode, destijds aan de westzijde van de Herenweg.

In 1828-1829 is op de vroegere buitenplaats Westermeer naar een ontwerp van J.D. Zocher een algemene begraafplaats ingericht. Vanaf het begin is rekening gehouden met een protestantse en rooms-katholieke afdeling, gescheiden door waterpartijen.

Sinds 1927 spreken we van een algemeen en een rooms-katholiek gedeelte. Uit de eerste drie decennia zijn anno 2009 nog altijd de graven aanwezig van enige tientallen personen. Uit het eerste jaar 1829 van heilkundige Jacobus Groos, meester-timmerman Gerrit Munk en van Anna Wildering, echtgenote van broodbakker Joost Tibboel, die in 1836 begraven werd.

Van de familie Hirdes, vroeger een bekende familie van plaatselijke hoefsmeden, liggen er sinds 1836 zes telgen die in de 19e eeuw ter aarde zijn besteld.

De Algemene Begraafplaats Heemstede telt tegenwoordig drie grote en nog twaalf kleine grafkelders, die alle in deze bijdrage aan de orde komen.

De grafkelder van de familie Van Merlen.

Interieur van het linkerdeel van de grafkelder van Van Merlen.
(Foto V.C. Klep)

Van Merlen

De grafkelder van de familie Van Merlen maakte ooit deel uit van hun buitenplaats Bosbeek-Groenendaal. Mevrouw G.A. van Merlen-van Everdingen is als eerste in 1887 in dit familiegraf bijgezet. Rechts liggen de grafkisten van 14 personen en links 9 met nog 5 ongebruikte nissen. Als laatsten zijn bijgezet jonkvrouwe Arnolda van Merlen, douairière, mr. E.E. Baron van Till op 12 mei 1990 en op 16 oktober 1995 de heer S.J. Fontein, kunsthandelaar van beroep die o.a. op de Glijphoeve woonde. Toen jonkheer J.B. van Merlen op 23 februari 1909 in een inrichting te Ermelo overleed, schreef de Oprechte Haerlemsche Courant van 1 maart over de begrafenis:

“Haarlem, 27 febr. Hedenmiddag half een, werd in de familiegrafkelder op de buitenplaats ‘Groenendaal’ en ‘Bosbeek’ te Heemstede bijgezet het stoffelijk overschot van jhr. J.B. van Merlen, oud-ritmeester de cavalerie, oud-lid der Prov. Staten van Noord-Holland en oud-lid van den Heemsteedschen Gemeenteraad. Talrijke kransen dekten de lijkbaar. Op den doodenakker waren aanwezig het Dag. Bestuur der Gemeente en vele Raadsleden. Voorts merkten wij o.a. op den burgemeester van Haarlem, jhr. mr. J.W.G. Boreel van Hogelanden en vele vrienden, eigenaars van buitenplaatsen uit de omstreken. Aan de groeve werd niet gesproken. De oudste zoon van de overledene betuigde dank voor de betoonde belangstelling.”

De grafkelder ligt deels onder- en deels bovengronds, omgeven door een gietijzeren hek met twee hardstenen pylonen bij het toegangspad naar deze privé-grafkelder. Nog altijd is feitelijk sprake van particulier bezit

Enschedé

Deze grafkelder bestaat uit een ondergrondse kelder en een bovengrondse ruimte. Aan de voorzijde is in het fronton een decoratie aangebracht. In de grafkelder zijn 26 nissen voor volwassenen en 2 nissen voor kinderen. Bijzettingen van familieleden uit de roemrijke Haarlemse drukkersfamilie Enschedé hadden plaats in 1858, 1861, 1883, 1892, 1896 en 1903.

Op de Algemene Begraafplaats bevindt zich tevens een artistieke moderne grafsteen voor mr. Johannes Enschedé (1879-1938), die vanaf 1921 op Ipenrode woonde. De steen uit 1940 is ontworpen door A.J.Th. Kok (situering N-007E).

Het stoffelijk overschot van zoon Boudewijn Franciscus Enschedé (in leven directeur van Joh. Enschedé en Zonen Grafische Inrichting) is begraven op 26 januari 1978 en ligt vlakbij het graf van zijn vader: N-008E

Van Vollenhoven

De meest bijzondere van de drie grotere grafkelders is de neoclassicistische grafkapel van de familie Van Vollenhoven uit 1874. Het gebouwtje doet denken aan een kleine Romeinse tempel en aan het graf van Oscar Carré op de Amsterdamse begraafplaats Zorgvlied. De gevels zijn opgetrokken uit gele en rode baksteen en zandsteen; de plinten zijn van hardsteen. De grafkelder bestaat uit een rijk gedecoreerde rechthoekig volume met fries en is omgeven door een ijzeren hek. Op een zandstenen plaats is de volgende inscriptie aangebracht: "Ik ben de opstanding en het leven. Joh.XI.25".

In het fronton is een cartouche voorzien van het inschrift "Van Vollenhoven". In de kelder liggen 3 loden kisten en zijn de namen van de overledenen aangebracht:

1. Willem Cornelis van Vollenhoven (1808-11 juni 1874)
2. Maurits van Vollenhoven (1860 - 27 mei 1885)
3. Jonkvrouwe Maria Louisa Jacoba Cecilia van de Poll (1858 -12 februari 1928).

*De grafkelder van de familie Enschedé.
(Foto V.C. Klep)*

Enige zoon Maurits van Vollenhoven (jr.) (Haarlem, 1882 – Madrid, 1976) maakte naam als diplomaat en trouwde met een prinses uit het Spaanse vorstenhuis de Bourbon. Hij was de laatste rechthebbende van de grafkelder in Heemstede maar ligt zelf begraven in de Cemeterio de San Isidro in Madrid. De opdrachtgever voor de grafkapel, W.C. van Vollenhoven, was sinds 1832 directeur van de Amsterdamse bierbrouwerij De Valk. Na zijn dood is in 1893 het familiebedrijf Van Vollenhoven - tot in de eerste helft van de vorige eeuw de naam van een alom bekend biermerk - omgezet in een naamloze vennootschap. In 1849 publiceerde hij anoniem een geschrift 'De Christen naar den bijbel, of de geloovige zoo als die in de H.S. voorgesteld' en tijdens zijn leven verzamelde hij een grote boekencollectie. Hij was gehuwd met Elisabeth Jacoba De Wildt die in 1906 overleed in het Zuidfranse Menton. Zij kregen één zoon (1860) en één dochter Anna (1862). De zoon Maurits is in de Heemsteedse grafkelder ter aarde besteld en later ook zijn echtgenote. Enkele jaren geleden is de fraaie grafkelder - intussen een provinciaal monument - gerestaureerd.

Kleine en ondergrondse grafkelders

Naast de drie beschreven grafkelders van de families Van Merlen, Enschedé en Van Vollenhoven bevinden zich op de Algemene Begraafplaats twaalf ondergrondse grafkelders

*De grafkelder van de familie Van Vollenhoven.
(Foto V.C. Klep)*

Deze bevatten de graven van de volgende families:

1. Labouchere (4 personen uit bankiersgeslacht Firma Hope 1864 (2x)/1866/1869). Rustplaats: J-E
2. Van Lennep (3 personen 1942/1943/1962). Rustplaats: I-264E
3. Van Lennep (3 personen 1942/1945/1950). Rustplaats: I-101E
4. Van Lennep (2 personen 1894/1914). Rustplaats: I-094E
5. Van Lennep (2 personen 1906/1928). Rustplaats: I-093E
6. Van Lennep (-Crommelin) (3 personen 1874/1891/1903). Rustplaats: V-E
7. Van Lennep/Messchert van Vollenhoven (4 personen 1881/1884/1891/1892). Rustplaats: Z-6/AE-AE27/BB28
8. Mickenhagen/Van Waveren/Meijer/Looman (5 personen 1870/1872/1873/1879/1894). Rustplaats: K-E
9. Rahusen/Van Lennep (3 personen 1875/1880/1883). Rustplaats: WV-E
10. Teding van Berkhout (5 personen 1868/1883/1898/1935: Pieter Teding van Berkhout, die o.a. op Kennemeroord en Boekenrode woonde en naar wie in Bloemendaal een straatnaam is vernoemd/1951: echtgenote geboren als jkvr. Ida van Lennep). Rustplaats: S-E
11. Van Verschuier (-Brants) (3 personen 1847/1901(2x)). Rustplaats: F-E. (Provinciaal monument.)
12. Vas Visser. Nummers 1 en 2: kelder voor 6 bijzettingen zijn gereserveerd elk voor 3 plaatsen. De nummers 3 t/m 6 zijn zandgraven binnen de keldermuren met 10 personen 1844 (2 x) /1851/1862/ 1872/1906: Nicolaas Vas Visser, op 22 februari op Eikenrode overleden 1908/1911/1918/1962. Rustplaats: D-6

Bronnen

- Cultuurhistorische wandelroutes Wandelbos Groenendaal en de Algemene Begraafplaats.
- Documentatie Algemene Begraafplaats Heemstede in Noord-Hollands Archief (collectie Heemstede).
- Concept-register Heemstede Provinciale Monumenten Noord-Holland. 1987.
- Informatie van Jan van de Reep.

Hans Krol

DE MELKHANDEL VAN PRINS

INTERVIEW MET KEES PRINS

Geboren en getogen in Heemstede kan de heer Prins heel wat vertellen over de lokale historie. Een grote rol in zijn leven speelde de melkhandel aan de Binnenweg 195/197, waar hij van jongs af aan bij betrokken was en waar hij tot 1975 heeft gewerkt.

Drie generaties Prins in de melkhandel

Grootvader C.R.G. Prins begon de zaak in 1925. Voor die tijd was hij koster van de rooms Katholieke kerk in Hoofddorp, vervolgens van de Sint Bavo in Heemstede en daarna beheerder van het Verenigingsgebouw aan de Herenweg. Dat is het brede witte gebouw, waar nu op nummer 101 een paar bedrijven zitten.

Grootvader Prins heeft zelf niet lang plezier gehad van de zaak, want drie jaar na de opening overleed hij op 19 november 1928. Kees' vader Jan (J.A.M.) was toen pas 19 jaar, maar moest als oudste zoon samen met zijn moeder de zaak voortzetten. Zijn drie broers werkten ook mee.

Kees Prins deed als jochie zijn eerste klusjes voor de winkel. Hij zat op Jacobaschool van de broeders van De La Salle aan de Lanckhorstlaan en moest 's ochtends voor schooltijd wel eens een bestelling afleveren bij een klant. Bijvoorbeeld anderhalf ons jong belegen bij de directeur van de NZH aan de Heemsteedse Dreef, bestemd voor het twaalfuurtje.

Als Kees op school kwam en de broeder vroeg wie er 's ochtends naar de kerk was geweest kon hij niet zijn vinger opsteken. Dat was niet bevorderlijk voor zijn rapportcijfer voor godsdienst, maar zijn moeder ging dan op school verhaal halen.

*Binnenweg 195/197,
de melkzaak van
Prins in de jaren
dertig.*

In 1950 nam Jan, de vader van Kees, de zaak van zijn moeder over. Daarna verhuisde oma met haar zuster naar de Koediefsaan, waar ze tot 1956 woonde.

Jan's broers namen successievelijk afscheid van de zaak, Wim als laatste. Neef Gerrit de Kok echter bleef meedraaien tot 1975 waarmee hij 45 jaar vol maakte!

Verkoop in de winkel en aan huis

De foto met 'MELKHANDEL' op de ruit en 'Wed. C. Prins' in cursieve sierletters op de deur geeft de situatie van de jaren '30 weer.

In de witte houten schuur schuin achter de melkhandel had timmerman/aannemer Sluiter zijn bedrijf.

Binnenweg 195/197 beslaat een dubbel pand met links de winkel en rechts en boven de woning van grootvader en grootmoeder Prins-de Kok en hun gezin. Het huis heeft een mansardedak, dat met zijn geknikte vorm karakteristiek was voor veel panden in het centrum van het dorp. (Nu is vrijwel alle bebouwing uit die tijd verdwenen en staat er hoogbouw.)

Aan het eind van het gangetje links van de winkel een witte houten schuur, waar timmerman/aannemer Sluiter zijn bedrijf had.

In 1964 is de pui vernieuwd en vanaf dan beslaat de winkel de hele breedte. Op deze plek zit nu Electronicawinkel Riton, sinds 1996 in een heel nieuw pand.

Achter nummer 195/197 lag ook nog een dubbele woning, Binnenweg 191/193, waar een familie woonde.

In 1964 ging de hele voorpui eruit. De winkel nam nu de hele frontbreedte in beslag. Niet alleen de voorkant werd aangepakt, er werd ook naar achteren uitgebreid. Melk was zeker niet het enige dat verkocht werd. Er waren uiteraard andere zuivelproducten, maar ook bijvoorbeeld babyvoeding. Gaandeweg groeide het assortiment uit tot het alle kruideniersartikelen. De verkoop ging trouwens niet alleen vanuit de winkel, de klanten werden ook aan huis bediend.

Kees en Ruud, de zonen van Jan, hadden elk een melkwijk. Kees zelf ging meteen na de lagere school naar de Melkerij Mariënbosch aan de Boekenrodeweg, waar nu Montessori VMBO-school 't Heuveltje is.

Hij zou daar het vak van botermaker gaan leren. Maar nog binnen het jaar moest hij voor een paar weken naar de zaak om de melkwijk van een oom te lopen. Daarna is hij niet meer naar Mariënbosch terug gegaan.

De melk werd tot 1956 betrokken van melkerij Mariënbosch en daarna van de Sierkan in Haarlem en de Landbouw in Noordwijkerhout.

Flessen 'Modelmelk' kwamen van modelboerderij Elswout. Dat waren er maar enkele per dag en daarbij ging het om melk direct van de koe.

Die was overigens niet lekkerder naar wel duurder!

De melkkar van Prins op de Herenweg bij de kruising met de Zandvoortselaan. De foto is gemaakt op Dolle Dinsdag, 5 september 1944.

Van handkar tot winkelwagen

De bezorging bij de klanten gebeurde eerst met de handkar en vervolgens met de bakfiets. Dat wil zeggen, het was eigenlijk een bakfietsachtige opbouw met als onderstel de wielen van een handkar. Die is te zien op een foto van 5 september 1944, Dolle Dinsdag. De foto is genomen op de Herenweg bij de kruising met de Zandvoortselaan.

De opvolger was een bakfiets met motor. Kees Prins heeft daar nog op gereden toen hij 16 was en dus nog geen rijbewijs had. Maar dat luisterde toen blijkbaar nog niet zo nauw.

In de jaren zestig kwamen de gemotoriseerde drie- en vierwieler, gevolgd door de aanhanger achter een busje en tot slot de winkelwagen. Die zijn allebei op de laatste foto uit 1973 te zien met de winkelwagen links achter.

Steeds grotere melkwijken

Toen de zaak aan de Binnenweg in 1975 na 50 jaar werd gesloten, werd het pand verhuurd aan Riton Elctronica. Kees Prins ging nog tot 1983 met zijn melkwijk door. Zijn wijk was in de jaren zestig grofweg de Adriaan Pauwlaan en omgeving. De opslag had hij achter de melkwinkel op nummer 191/193, de vroegere woning. Later werd de wijk verlegd naar de Jan van Goyenstraat en verre omgeving tot aan het Spaarne, ook doordat hij dat gebied had overgenomen van een collega-concurrent, die ermee ophield.

Door sanering van de handel kwam dat in de loop van de tijd steeds vaker voor, zodat de wijken steeds groter werden en de afstanden ook.

De route liep in die jaren op van 25 kilometer per week naar zo'n 250! Prins moest zijn wagen mee naar zijn huis nemen. Sinds een aantal jaren woonde hij in de dr. Schaepmanlaan op de Glip. Een dagelijkse afstand van 50 à 60 kilometer per dag op de wagen was geen uitzondering. Zijn broer Ruud had ook een wijk, onder andere de omgeving van het Res Novaplein en de Koediefsaan en later ook de andere kant van de Lanckhorstlaan.

Busje met aanhanger en op de achtergrond de grote winkelwagen van Prins.

Sommige klanten gaven gewoon hun huissleutel

Vanaf 1953 jaar kwam Kees in de wijk en bezocht hij dus vrijwel dagelijks zijn vaste adressen. Hij kan dus mooie verhalen ophalen uit die tijd, waarin hij bij zijn klanten als het ware kind aan huis was. Zo werd hij op een dag heel chique door de butler bij een klant 'ontboden', die hem in alle vertrouwen meedeelde dat hij een tweede huwelijk was aangegaan; maar het was eigenlijk meer een soort partnerruil. Hij wilde dat zelf aan Prins vertellen omdat die het anders uit 'de buurt' zou horen en het bericht mogelijk niet zuiver zou overkomen. 'Men' hield elkaar daar namelijk nogal in de gaten en berichten kwamen niet altijd waarheidsgetrouw over.

De gezusters Van Dijk op de Adriaan Pauwlaan 9 hadden daar een hondenfokkerij. Het huis werd in de buurt de Keesjeshoeve genoemd.

De dames hadden het beste met hun troeteldieren voor, want ze gaven ze alleen babyvoeding van Nutricia. Dat betekende dus een aardige omzet voor Kees.

Een andere 'klant' wilde wel klant worden, maar stelde dat hij één keer per jaar zou gaan betalen, want dan kon hij zijn geld zolang op de bank laten staan. Dat is dus nooit een relatie geworden.

De 'cultuur' was in die tijd ook heel anders, vertrouwelijker. Kees had bijvoorbeeld een grote sleutelbos, waarmee hij bij diverse klanten hun huis binnen kon gaan om de bestelling af te leveren als ze weg waren. Hij wist toch wat het vaste consumptiepatroon was.

Ander werk

In 1983 besloot Prins het zelfstandig ondernemerschap op te geven en bij een werkgever aan de slag te gaan. Het werd steeds lastiger het hoofd boven water te houden, niet in de laatste plaats door de oprukkende invloed van de supermarkten die met melkprijzen gingen stunts. Dertien jaar werkte hij nog in de expeditie bij Menken Landbouw, voornamelijk in de nachtdienst.

Door een gunstige CAO kon hij op zijn zestigste jaar stoppen met werken. Broer Ruud stopte in 1985 ook en werd portier bij de PTT in de Waarderpolder. Hij ging zich tegelijk verdiepen in de boekhoudkunde en kon zich na verloop van tijd als zelfstandig financieel adviseur in Heemstede vestigen. Een late roeping. Ruud Prins was een paar keer lid van de kascommissie van de HVHB. Hij overleed in mei 2007.

Winkels aan de Binnenweg

Natuurlijk kan Kees Prins ook veel vertellen over de winkels en huizen in de omgeving van zijn vroegere zaak aan de Binnenweg.

Op nummer 161, nu Blokker, stond in die jaren het houten gebouwtje van het postkantoor uit 1941, te zien op de ansichtkaart die afgebeeld is in HeerlijkHeden 137 op bladzijde 131. Daarnaast zat de dubbelzaak van J. Verzijlbergen; in de linkerhelft verkocht hij fietsen, rechts was het een tabakswinkel. De buurman op 167 was Bloemenmagazijn Roggeveen.

Dan kwamen er een paar kleine huisjes en voorbij de aangrenzende poort, waar nu de Binnendoor is, zat op nummer 177 de speelgoedzaak van Th. Termeer.

Dan volgden de kruidenierszaak van J.A. Nelissen, de herenmodezaak van Peter Jong, Brand Parfumerie op 183, slager W. van Roode en schoenmaker De Zwart op 187. In een hoekje van de etalage van De Zwart zat vaak mevrouw De Zwart op een kussen voor zich uit te kijken. Zij was al vrij jong gaan dementeren maar haar man verzorgde haar. Op 195/197, nu de nummers van de woningen boven Riton, was tot 1975 de melkhandel van Prins en daarnaast zat de delicatessenzaak van Boender.

Op 203 t/m 207 had je de interieurzaak van Faber en tenslotte op de hoek van de Koediefslaan de broodfabriek van Franken. Melk, die bij Prins op een dag niet was verkocht maar verder natuurlijk nog van prima kwaliteit was ging 's avonds naar Franken om in het deeg verwerkt te worden.

Tegenover Prins stond op 182 t/m 188 een rij lage huisjes met ook weer mansardedaken; op 184 was het winkeltje van mevrouw Hageman, die allerlei huishoudelijke artikelen verkocht en ook petroleum uit de pomp. De nummers 190-198 vormen nog steeds een karakteristieke rij witte woonhuizen, die zeer behoudenswaardig zijn.

Kees Prins is Heemstede altijd trouw gebleven. Vanaf zijn geboorte in 1936 tot 1965 woonde hij in de Jan van den Bergstraat; na zijn huwelijk aan de Voorweg en vanaf 1968 tot vorig jaar in de dr. Schaepmanlaan. Nu woont hij met zijn vrouw met veel plezier in een flat aan de Brabantlaan.

(Alle foto's bij dit artikel zijn aangeleverd door Kees Prins.)

Frans Harm

*Kinderen uit de
buurt poseren op de
melkkar.*

EEN BIJZONDER VERHAAL OVER EEN BIJZONDER SCHILDERIJ

Australiër Arthur Quinn schilderde in 1977 van een zelfgemaakte foto het molentje van Groenendaal na. (Foto: Rob Hinse)

Een beetje molenaar veert op als de wind aantrekt. Dat gebeurt niet zo vaak in het beschutte Groenendaal. Maar soms kan je op een schijnbaar rustige dag toch iets heel speciaals meemaken. Rob Hinse vertelt zijn verhaal.

Het Molentje van Groenendaal is in zijn lange leven een aantal malen flink onder handen genomen om het voor de ondergang te behoeden. Eénmaal is dit op zeer grondige wijze gebeurd. Dat was in 1989, nu dus twintig jaar geleden. De gemeente Heemstede had mede op aandringen van de Stichting Molens Zuid-Kennemerland besloten tot een algehele restauratie. Er werd een bedrag van 150.000 gulden uitgetrokken en de klus werd uitbesteed aan firma De Leeuw uit het Noord-Hollandse 't Zand. Dit familiebedrijf had al vanaf het einde van de negentiende eeuw ervaring opgedaan met molenbouw. In de jaren na de tweede wereldoorlog liep dat een beetje op zijn eind, maar toen de gemeente Heemstede op zoek ging naar een bedrijf dat de restauratie van het Molentje voor het begrote bedrag wilde uitvoeren, bood De Leeuw zich aan voor de klus.

Het zou een hernieuwde kennismaking met de molenbouw worden, met het gevolg dat het bedrijf zich weer intensief met molens ging bezighouden.

Drie maanden hard werken

In februari 1989 werd al het houtwerk van het Molentje afgebroken en meegenomen naar de werkplaats in 't Zand. Een kaal stenen gebouwtje bleef over aan de rand van de hertenbaan. Bij de firma De Leeuw werkte men op volle toeren en het ongelooflijke werd waar. Op 13 mei, amper drie maanden nadat de molen werd ontmanteld, nam de Heemsteedse wethouder mevrouw Van der Pas-Bouwman op de Nationale Molendag het geheel vernieuwde molentje in gebruik. Een waar sieraad aan de ingang van het wandelbos. Sindsdien is de molen in beheer bij de Stichting Molens Zuid Kennemerland (SMZK). In goede samenwerking met de gemeente Heemstede bracht de SMZK in 1997 een vijzel aan waarmee de molen zijn oorspronkelijke functie terugkreeg.

Hoog bezoek

Zo'n jaar of vijf terug kreeg ik het aanbod beheerder van het Molentje te worden en sindsdien ben ik daar dan ook regelmatig te vinden, maar wel het liefst als het lekker waait. En dat is nogal een zeldzaamheid daar in Groenendaal.

Maar afgelopen zomer had ik op een dag het idee dat er wel een lekker windje stond en ging naar de molen. Pech, weinig wind, maar een klusje is er altijd wel te doen en het was lekker weer en dan is het er goed toeven. Altijd wel iemand die een praatje komt maken, dat hoort er ook bij.

Sommige ontmoetingen pakken heel verrassend uit en vandaag wordt het zelfs een heel bijzondere. Ik sta op de bovenste stelling en voor de molen stopt een luxe Mercedes. Een vijftal personen stapt uit en komt op de molen af. Hoog bezoek, denk ik, en daal af om hen te ontvangen. Een van de bezoekers stapt op mij af en zegt: "Mijn naam is Klaas de Leeuw. Wij hebben destijds de molen herbouwd..." Ik wist genoeg, dit is inderdaad hoog bezoek. Ik ben zeer vereerd en dan komt het bijzondere, want Klaas vertelt verder: "Dit is mijn vrouw Marian en dit zijn mijn oom en tante uit Australië met hun dochter. Wat komen wij hier nou doen, vraag je je af? Nou, dat zit zo: afgelopen winter ben ik met mijn vrouw naar Australië geweest, op bezoek bij mijn oom en tante. Komen we hun huis binnen, wat zie ik daar aan de muur? Een prachtig schilderij van het Molentje in Heemstede.

Onder de koffie vraag ik hoe zij in hemelsnaam aan zo'n schilderij komen, hier in deze uithoek van de wereld. Vertelt tante dat een man bij hen in het dorp, Arthur Quinn genaamd, familie heeft in Holland en tijdens een bezoek aan hen maakt hij overal foto's van. Van typisch Hollandse bouwwerken, zoals huizen, molens, bruggen, je weet wel. Als hij weer terug is in Australië maakt hij daar dan schilderijen van. Die kan hij niet allemaal aan zijn eigen muren kwijt, dus maakt hij zijn vrienden en bekenden blij mee. Tante mocht er ook een uitzoeken en koos de molen. Echt Holland, een molen, ja, dat was voor haar wel leuk als herinnering.

Sinds 1977 hangt dat schilderij dus bij haar aan de muur en toen ik, met ogen op steeltjes, voor dat schilderij stond en zei dat ik die molen in 1989 helemaal opnieuw had opgebouwd, stond tante op uit haar stoel en zei: 'Jongen, dan hoort het helemaal bij jou thuis.' Ze pakte het schilderij van de muur en gaf het aan mij. Je begrijpt wel dat dit heel wat betekende, voor mij zowel als voor mijn tante. Maar ik kwam er niet onderuit, het moest mee naar Holland. Nu hangt het dus bij ons in de kamer", besluit Klaas zijn verhaal.

Australisch juweeltje

Deze zomer zijn oom en tante overgekomen naar Holland en als één van de eerste uitstapjes neemt Klaas hen mee naar Heemstede om hen met eigen ogen de molen te laten aanschouwen.

Klaas dacht er nog wel aan dat hij de molen sinds 1989 niet meer had gezien en hij wist dus niet wat hem te wachten stond. Dat de molen er zó mooi bij stond (die was net weer helemaal van onder tot boven nieuw in de verf gezet) had hij niet verwacht en vooral niet dat hij op dat moment ook nog in werking was en hij er zelfs in kon. Zijn dag kon niet meer stuk.

"Joh, wat geweldig is dit! Maar als je het schilderij wilt zien, je komt maar langs!"

Wanneer Klaas mij dan ook nog vertelt dat hij in een eigenhandig gebouwde molen woont, gebouwd op een woning in de vorm van oude houtzagersloods onder de molen, kan ik mij niet lang bedwingen en een week later word ik door de familie De Leeuw ontvangen in hun riante woonmolen Leonide in Anna Paulowna. En dan sta ook ik oog in oog met het fraaie schilderij van Arthur Quinn, geschilderd in 1977 in Blackburn, Australia.

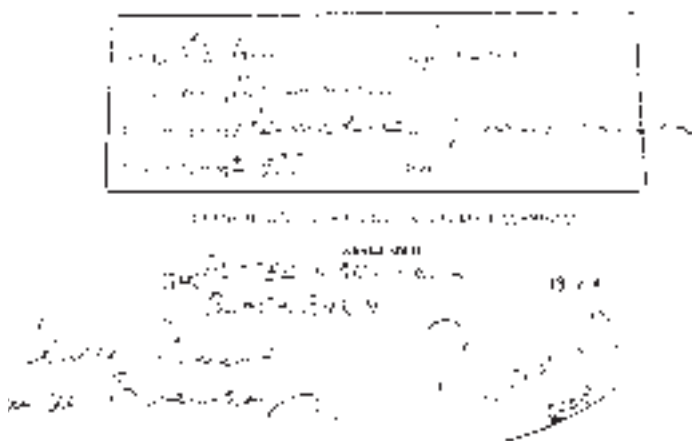
Klaas heeft geen woord te veel gezegd, het is een juweeltje.

Arthur Quinn verstond zijn kunst!

Dit was dan het bijzondere verhaal over een bijzondere ontmoeting en een bijzonder schilderij dat een wereldreis maakte.

Zo zie je maar weer, zit je je op de stil staande molen weer eens te verbijten dat er geen wind is, een aardige bezoeker die langs komt waaien kan je hele dag weer goed maken! En gelukkig komt dat vaker voor.

Rob Hinse

*De achterzijde van
het schilderij.*

Archiefaanwinsten

- Enkele archivalia, zoals perceelsvergunning, distributiestamkaarten e.d., zijn geschonken door de heer C.R.G. Prins, afkomstig van Weduwe C. Prins, Binnenweg 197, Heemstede.
- Van de heer A. Broertjes, Heemstede, ontvingen we:
Bestek en voorwaarden voor het verbouwen van het winkelhuis Binnenweg nr. 4 te Heemstede. Ondertekend 4 mei 1911 door bouwkundige J. Schelling (de latere directeur van Openbare Werken, tevens opperbrandmeester). Deze brochure gaat over amovering van percelen Binnenweg nrs. 6 en 8, en verbouw van het pand Binnenweg 4 tot dubbel winkelhuis (Bloemenwinkel Ruijsenaars).
- Van mevrouw J.A.W. Warmerdam-Butter het artikel 'Het Huis te Heemstede' door A.J.P. Uit *De Katholieke Illustratie*, 1921, blz. 213-216.
- Foto's uit circa 1942 van huis 'De Ceder' aan de Bronsteeweg 59, van Michiel van Hees, kleinzoon van toenmalig eigenaar W.J.H. van Hees.
- Na zijn pensionering bij de KLM stelde de heer Frits Dercksen uit Bennebroek een zeer uitvoerige genealogie samen. Van het in 2008 uitgekomen boekwerk *Drie eeuwen het geslacht Dercksen* (Uitgeverij Pirola in Schoorl) gaf hij een exemplaar aan de Historische Vereniging Heemstede Bennebroek.

Foto uit de oorlogsjaren genomen in de tuin van de Ceder aan de Bronsteeweg.

- Eerste-dag-enveloppe en postzegels van Groenendaal 2008; ontvangen van Rob Hinse. Zie onder: Diversen.
- Een serie van vier foto's gemaakt door Dick Laan ontvingen we van mevrouw J. van Manen-Prins. De foto's uit 1957 of 1958 vormen samen een panorama van de Wagnerkade, het nog onbebouwde land richting Schalkwijk, en weer terug naar de Wagnerkade (180 graden).
- Van mevrouw N.M. de Wardt-Kikkert een album met knipsels uit de jaren 1942, 1945 en 1946 over ijsbaan De Volharding.

Recent verschenen literatuur

- Ter gelegenheid van de aanstaande aansluiting van Bennebroek bij Bloemendaal wijdde onze zustervereniging *Ons Bloemendaal* in samenwerking met de HVHB in het najaar van 2008 een speciaal nummer aan Bennebroek.
- Nummer 4, winter 2008, van *Ons Bloemendaal* is gewijd aan verhalen, o.a. aan het schaatsen op de Ringvaart en de Willinkvijver in een bijdrage: 'Ijs en sneeuw op tafel in Bennebroek' (blz. 20-21). Het afgelopen jaar is bij de Stichting Welzijn Ouderen Bennebroek (SWOB) de 'Verhalentafel' gestart, waarbij door de deelnemers aan de hand van foto- en filmbeelden verhalen van vroeger worden uitgewisseld.
- Bennebroekers ontvingen het fotoboekje *Bennebroek, een beeld van een dorp*.

Enkele andere onlangs verschenen publicaties zijn:

- Jac Aarts. *Met andere maten*. Soest, Boekscout, 2008. Dit boek bevat 20 artikelen over leven en werk van Godfried Bomans (1913-1971) en drie vrijwel onbekende teksten van de schrijver. Op de voorzijde staat een foto van het huis 'Berkenrode' aan de Herenweg, waar zijn ouders woonden en waar Godfried enige tijd verbleef en zijn eerste sprookjes schreef.
- Annemarie Sypkens (geboren 15-05-1951, overleden 14-07-2008). Een in memoriam, geschreven door haar zuster Mr. Martha J. Sypkens. Mr. drs. A. Sypkens woonde op de Rembrandtlaan en de Heemsteedse Dreef en was een expert in notarieel recht.

Op de omslag van dit pas verschenen boek over Godfried Bomans staat een foto van Berkenrode aan de Herenweg.

- M. Burggraaf en J.C. Keuning. *Zorg voor de historie. Visie landgoed Meer en Berg te Heemstede*. Afstudeerscriptie Studierichting Tuin- en Landschapsinrichting Hogeschool Van Hall Larenstein, Velp. 2008.
- Jeroen Korthals. *“Mij is niets gevraagd.” Een onderzoek naar een stadsvernieuwingsproject in Heemstede*. Scriptie Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen. Universiteit van Amsterdam, 2007.
Uit dit onderzoek onder 824 personen is gebleken dat de Provinciënbuurt niet meer de jonge wijk is van 40 jaar geleden, oorspronkelijk bedoeld voor de huisvesting van ‘arbeidersgezinnen’. De flats, duplexwoningen en eengezinswoningen zijn voor het grootste deel in bezit van Elan Wonen en worden verhuurd. Momenteel vindt grootonderhoud/renovatie plaats. Meer dan eenderde van de bewoners is 65 jaar of ouder.
- Voor de gehele gemeente is dat percentage ruim 22. Het gemiddelde aantal personen per huishouden bedraagt slechts 1.7, terwijl dat cijfer voor de gehele gemeente boven de 2 ligt. Het aantal niet westerse allochtonen binnen de wijk is de laatste jaren sterk toegenomen tot meer dan 17 procent.
- Henrick S. van Lennep (Bijgewerkte) *Genealogie van de Familie van Lennep*. 2007. Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag.
- J.J. Spaargaren. *Ecologische kansen voor het Manpadslaangebied te Heemstede*. Kwintshuil: Van der Goes en Groot, 2008.

Deze foto is gemaakt toen de hoge flats in de Provinciewijk bijna afgebouwd waren (1969). De lage flats waren al in 1948-1949 gebouwd. Op de voorgrond de Kerklaan.

- De eerste boekjes zijn verschenen van een serie van in totaal 14 delen *Ach Lieve Tijd; 1000 jaar Duin- en Bollenstreek*. Een uitgave van Waanders te Zwolle in samenwerking met Museum de Zwarte Tulp in Lisse. Per deel € 6,95. De illustraties zijn verzorgd door Maarten van Bourgondiën.

Bennebroek

- Op 1 januari 2009 kwam na ruim 3½ eeuw een eind aan Bennebroek als autonome gemeente. Vóór die tijd (en feitelijk ook in de Franse periode) maakte Bennebroek deel uit van de heerlijkheid Heemstede. Bennebroek is nu de vijfde kern van de gemeente Bloemendaal.
De 19 gemeenteraadsleden die op 19 december 2008 zijn gekozen wonen in respectievelijk: Bloemendaal: 5, Overveen: 5, Bennebroek: 4, Aerdenhout: 3 en Vogelenzang: 2.
- De Hervormde Kerk, omstreeks 1680 gebouwd onder architectuur van Pieter Post en Adriaan Dorsman, is een rijksmonument. Recent is begonnen met een kostbare restauratie van het historische kerkgebouw. Helaas is daarvoor geen enkele subsidie beschikbaar en de begrote 129.000 euro moet dus geheel door de kerkgemeente zelf worden opgebracht. Dat is vrijwel onmogelijk. Wie de fraaie en historisch belangrijke kerk een warm hart toedraagt en een gift zou willen overmaken, kan dat doen op 30.69.02.028 (Rabobank Bennebroek) t.n.v. Kerkmeesters Hervormde Gemeente Bennebroek o.v.v. Restauratie kerk.

De hervormde kerk in Bennebroek wordt momenteel gerestaureerd.
(Foto: Cees Peper)

Diversen

- Omdat het miljoen van de Bankgiroloterij voor herstel van het houten clubgebouw aan RCH voorbij ging zal deze sportvereniging andere fondsen gaan aanboren om dit bijzondere gemeentelijke monument ook voor de toekomst te kunnen behouden.
- Een hoognodige restauratie van het hoofdgebouw van de vroegere buitenplaats 'De Hartekamp' zal uit de opbrengst van voorziene woningbouw aan de randen van het terrein gefinancierd worden.
- Ter gelegenheid van het eeuwfeest van de Koninklijke Nederlandse Bond van Filatelistenverenigingen was er op 15 en 16 november 2008 een postzegelevenement in sportcomplex Groenendaal. Daarbij verscheen een brochure/catalogus.

Ook zijn een speciale postzegel en eerste-dag-enveloppe uitgegeven.

Op de 44 eurocent zegel is gekozen voor een afbeelding van het molentje van Groenendaal. Er staat alleen een foto op zonder enige aanduiding, wat in een tab mogelijk was geweest. In de toelichting staat ten onrechte dat de naam Heemstede al voorkomt rond het jaar 1000. Daarbij gaat het namelijk om een buurtschap tussen Castricum en Heemskerk.

Eerste-dag-enveloppe horend bij de eind vorig jaar uitgebrachte postzegels met daarop het molentje van Groenendaal.

- Het clubhuis van de WABO (Wij Allen Bouwen Op)-scoutinggroep Heemstede aan de Ritzema Boskade/Torenlaan van het Groenendaalse bos is een verbouwde administratiekeet van de Flora van 1953. Eerder was deze kort na de Tweede Wereldoorlog opgerichte padvindersclub gehuisvest in een overgeplaatst gebouwtje van de Flora van 1935 aan de Heemsteedse Dreef. Dit gebouw, dat eerder dienst deed als militaire kantine en koffiehuis, moest omstreeks 1954 wijken voor de bouw van Doopsgezind zorgcentrum 'De Olijftak' (zie foto's in vorige nummer van HH). In 1935 is na afloop van de tweede Flora ook een ander pand afgebroken en herbouwd in Grolloo (Drenthe). Het werd bewoond door mevrouw Nina Mouton-Van Rossum. Dit villaatje kreeg de naam 'De Berenkuil', ter nagedachtenis van haar man die een verzamelaar van beren was. Het huis brandde in 1984 grotendeels af, maar de stenen koepel bleef bewaard en is vervolgens gerestaureerd.

- Door een speciale jury is de bezetting van de abortuskliniek Bloemenhove te Heemstede in 1976 uitgeroepen als de meest geslaagde buitenparlementaire actie, omdat deze sluiting van de instelling voorkwam. (*Het Parool*, 29 september 2008).
- De gemeenteraad van Heemstede heeft het herinrichtingsplan van de Binnenweg met 15 stemmen voor en 5 tegen goedgekeurd. In mei 2009 zal met de uitvoering worden gestart. In het afgelopen jaar scoorden diverse lokale winkels positief in het landelijke nieuws. Slagerij Van der Geest (Raadhuisstraat) en 'Chateaubriand' (Binnenweg) wonnen enkele vakprijzen; woonwinkel Rivière Maison, met een superstore in het voormalige postkantoor, werd uitgeroepen tot de beste winkelketen van Nederland en Arno Koek van Boekhandel Blokker mag zich sinds medio november 2008 de beste boekverkoper van Nederland noemen.

Hans Krol

REACTIES VAN LEZERS

Bijschrift bij foto van bus I in de sneeuw in 1954 (HH 138, pag. 204)

De heer Gert Jan Binkhorst uit Heemstede stuurde ons een correctie en aanvulling op het bijschrift bij de foto van bus I op de Heemsteedse Dreef in 1954 (artikel met foto's van Leo Mascini). In het bijschrift schreven wij dat op een andere foto te zien is dat voorop een bordje 'manwagen' hing. Dat blijkt niet juist. Het moet zijn 'I manswagen' en de heer Binkhorst heeft op internet een mooie foto met bijpassende uitleg gevonden om zijn verhaal te staven. (<http://www.autobusarchief.nl/albums/crossley/index.htm>)

Bus uit begin jaren '50 met als opschrift 'Eenmanswagen'. Dit betekende dat er niet, zoals eerder het geval was, een aparte conducteur op de bus was.

Op het bordje stond dus: "I MANSWAGEN" en de verklaring daarvoor is de volgende:

"In juli 1947 werden de eerste Crossley's bij de NZH in dienst genomen. Deze bussen vormden de serie 1400, die door Beijnes van een carrosserie waren voorzien. De wagenbestuurder zat in feite boven op de vooras naast de motor terwijl de cabine was afgesloten door een tussenschot. Het tussenschot had een isolerende functie zodat de reizigers niet veel last hadden van het motorgeronk. De chauffeur, die in feite niets met de passagiers van doen had, werd bijgestaan door een conducteur. De steeds hoger oplopende exploitatiekosten noopten het bedrijf over te gaan van tweemansbediening naar een EENMANSwagen. In 1950 liet men bij het Centrale Autoherstelbedrijf in Utrecht een twaalfstal bussen uit de serie 1700/1800 ombouwen voor eenmansbediening. De firma De Schelde kreeg opdracht tien bussen uit de 1400-serie en acht bussen uit de serie 1900 te verbouwen."

Foto bij artikel over Koninginnedagviering in Heemstede (HH 138, pag. 182)

Op de foto op pag.183 van de kinderen met hun versierde fietsen voor de koninginnedagoptocht kregen we twee reacties. De ene uit Bennebroek van de heer Joop Rosenhart, zoon van To Ruijsenaars (links op de foto), de andere uit Santpoort van de heer Jan Hein Beelen, zoon van Jo Ruijsenaars (rechts op de foto). We spelden de naam van de tweeling op de foto ten onrechte als Ruijsenaars met een s. Bovendien vermeldden we het verkeerde jaartal. De foto is niet van 1931 maar nog tien jaar ouder, dus van 1921. De tweeling is op het feestelijke plaatje 15 jaar oud.

De overgrootouders van Jo en To waren Jan van Tongeren, arbeider en werkmeester, en Elisabeth Tulkens (gedoopt in Heemstede op 15-2-1804). Het toeval wil dat deze Elisabeth Tulkens in hetzelfde artikel '110 jaar koninginnedagviering' in Heemstede vermeld staat, omdat zij in 1898 de Wilhelminalinde voor hotel 'Het wapen van Heemstede' plantte (althans wat schepjes aarde in de kuil gooide). Zij was toen dus 94 jaar! Haar dochter Petronella van Tongeren (geboren in Heemstede op 12-12-1832) trouwde op 6-5-1863 met Cornelis Ruijsenaars (hier nog wel met een s). Op 10-11-1866 trouwde hun zoon Hendrik Marcus Ruijsenaars (let op de z) met Cornelia van Berloo. Op 5-3-1906 werd hun tweeling To en Jo Ruijsenaars geboren.

Van mevrouw G.C.M. Rosenhart ontvingen we een brief met veel extra gegevens over de familie. Hier zullen we in een volgend nummer apart aandacht besteden.

Marloes van Buuren

NIEUWE LEDEN

Heemstede

Dhr. F.C.T. Specker
Dhr. M.C.A. Voorham
Dhr. A.F.M. Maas
Mw. J.M. Koopman - Bosma
Dhr. Van der Veldt
Dhr. F. Cornelis
Mw. C. Bergman
Dhr. C. van Leuven

Bennebroek

Dhr. E. Smits
Dhr. G.C.M. Belien

Hillegom

Dhr. L.J.M. van Noort

Haarlem

Dhr. C. Visser

Groningen

Mw. A. Krijgsman – Woelders

Mijas (Spanje)

Dhr. H. v.d. Weiden

UIT VOORRAAD LEVERBAAR

Voor deze vaste rubriek ontbrak in dit nummer de plaats. De complete lijst vindt u op www.hv-hb.nl (doorklikken op publicaties) of in één van de vorige nummers.

Uw bestellingen kunt u doen bij Marloes van Buuren, 023-5290756,
marloes.van.buuren@planet.nl